

Opiskelijana tutkintavankilassa.
Selvitys itsenäisesti opiskelevista
tutkintavangeista Vantaan vankilassa.

Hämäläinen, Antti

LAUREA-AMMATTIKORKEAKOULU

Tikkurila

Opiskelijana tutkintavankilassa. Selvitys itsenäisesti
opiskelevista tutkintavangeista Vantaan vankilassa.

Antti Hämäläinen
Rikosseuraamusala
Opinnäytetyö
Marraskuu, 2010

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	VANTAAN VANKILA	7
3	TUTKIMUSONGELMA.....	8
4	TEOREETTINEN VIITEKEHYS.....	9
4.1	ELINIKÄINEN OPPIMINEN JA ERILAINEN OPPIJA	9
5	VANKILAOPETUKSEN HISTORIAA	11
6	VANKILAOPISKELUUN LIITTYVÄT LAIT JA ASETUKSET	13
6.1	KANSAINVÄLISET VANKILAOPETUKSEN SUOSITUKSET	13
6.2	KANSALLINEN LAINSÄÄDÄNTÖ	14
7	OPISKELIJAMÄÄRÄT SUOMEN VANKILOISSA.....	15
8	OPISKELUN OLOSUHTEET TUTKINTAVANKILASSA.....	18
8.1	OHJATTU OPISKELU	19
8.2	OMATOIMINEN OPISKELU.....	20
9	TUTKIELMAN TOTEUTTAMINEN.....	20
9.1	AINEISTO JA ANALYSOINTIMENETELMÄT	21
10	TUTKIELMAN TULOKSET	23
10.1	TUTKINTAVANKEUDEN VAIKUTUKSET VANKIOPISKELUUN	23
10.2	KOULUTUSTAUSTAN VAIKUTUS OPISKELUN ALOITTAMISEEN	25
10.3	YHTEISET JA EROTTELEVAT TEKIJÄT TUTKINTAVANKILASSA OPISKELEVIEN KESKEN	27
10.3.1	MOTIVAATIO.....	27
10.3.2	ITSESÄÄTELY	30
11	TUTKIELMAN EETTISET NÄKÖKULMAT JA VIRKA-ASEMAN VAIKUTUS.....	32
12	POHDINTA.....	35
12.1	HAVAINTOJA TUTKIELMAN LUOTTETAVUUDESTA.....	35
12.2	HENKILÖKUNNAN NÄKEMYKSIÄ ITSENÄISESTI OPISKELEVISTA TUTKINTAVANGEISTA	35
12.3	MIKSI VANKI OPISKELEE?	36
12.4	OPISKELUN ESTEET TUTKINTAVANKILASSA	37
12.5	KEHITTÄMISEHDOTUKSET	39
13	LÄHTEET	41
	LIITE 1 KYSELY OPISKELEVILLE VANGEILLE	43
	LIITE 2 AJANKOHTAISTA VANKILAKOULUTUKSESSA: KOULUTUSPÄIVÄN OHJELMA	45
	LIITE 3 MINISTERIKOMITEAN SUOSITUS NO R (89) 12 VANKILAKOULUTUKSESTA JÄSENVALLOILLE.....	46
	LIITE 4 EUROOPAN NEUVOSTON MINISTERIKOMITEAN SUOSITUS REC (2006) 2 JÄSENVALLOILLE EUROOPAN VANKILASÄÄNNÖISTÄ.....	47
	LIITE 5 HAASTATTELURUNKO (VARTIJA)	48
	LIITE 6 HAASTATTELURUNKO (RIKOSSEURAAMUSESIMIES).....	51
	LIITE 7 HAASTATTELURUNKO (ERITYISOHJAAJA)	52

Antti Hämäläinen

Opiskelijana tutkintavankilassa. Selvitys itsenäisesti opiskelevista tutkintavangeista Vantaan vankilassa.

Vuosi 2010 Sivumäärä 53

Tämä opinnäytetyö käsittelee itsenäisesti opiskelevia tutkintavankeja Vantaan vankilassa. Tutkielmani käsittelee oppimista ja vankilan oppimisolosuhteita. Opinnäytetyöni tarkoituksena on auttaa lukijaa ymmärtämään, millaista itsenäinen opiskelu tutkintavankilassa on. Selvitän mitä haasteita opiskeluun liittyy ja mitä yhteisiä tekijöitä opiskelijoiden kesken on havaittavissa. Opinnäytetyöni teoreettisena viitekehystenä käytän elinikäisen oppimisen (lifelong learning) sekä erilaisen oppijan teorioita.

Opinnäytetyöni on kvalitatiivinen tutkielma, jonka aineisto on kerätty teemahaastattelun menetelmää käyttäen. Tutkielman aineisto on kerätty haastatteleamalla henkilökuntaa (3) ja vankeja (6). Opinnäytetyöni tavoitteena on vastata siihen, millaiseksi vangit kokevat opiskelun tutkintavankilassa ja mitä haasteita siihen liittyy. Lisäksi opinnäytetyöni kertoo, millaista vaikutusta vangin koulutustaustalla on opiskelun aloittamiseen ja mitä yhteisiä tekijöitä tutkintavankilassa opiskelevien kesken on havaittavissa.

Tutkintavankeudelle on tyypillistä nopeat muutokset suuntaan jos toiseenkin. Voi olla, että tutkintavanki vapautuu tai muuttuu vankeusvangiksi varsin nopeasti. Toisaalta tutkintavankeus voi venyä helposti yli kuuden kuukauden mittaiseksi. Opinnäytetyön tulosten perusteella voidaan päätellä, että koulutustaustan vaikutus opiskelun aloittamiseen on huomattava. Tutkintavankeuden pituuden ennalta arvaamattomuus on merkittävä este opiskelun aloittamisen tai jatkamisen suhteen.

Voidaan todeta, että tutkintavankeus vaikutti opiskeleviin vankeihin siten, että he halusivat saada yhteisten vankilarutiinien rinnalle omaehtoisia toimintamalleja. Tämän lisäksi he halusivat testata pitkäjännitteisyyttään ja huolehtia tutkintavankeuden aikana mielenterveydestään. Yhteisiä tekijöitä tutkintavankilassa itsenäisesti opiskelevilla olivat motivaatio ja itsesäätelyn hallinta. Turvallisuuden ja kuntoutuksen välinen ristiriita on läsnä päivittäisessä vankeinhoitotyössä, mutta se ei saisi vaikuttaa itsenäisesti opiskelevien tutkintavankien opintomahdollisuuksiin.

Asiasanat: tutkintavankeus, vankilaopiskelu, tutkintavanki, vankila

Antti Hämäläinen

Students in remand prison. Report from the independently studying remand inmates in Vantaa prison.

Year	2010	Pages	53

This thesis deals with the independently studying remand prisoners in Vantaa prison. My thesis focuses on learning and learning conditions in the prison. This thesis is intended to help the reader to understand the independent studying in the remand jail. The aim is to find out what challenges are associated with learning and what kind of common denominators can be found among students. As a theoretical framework I use lifelong learning and the divergent learner's theories.

This thesis is a qualitative study, whose material is collected by theme interview method. The material of the thesis has been collected by interviewing staff (3) and inmates (6). The objective of this thesis is to answer the question of how the prisoners experience studying in jail and what challenges it involves. In addition, this thesis will tell what kind of impact a prisoner's educational background has on the start of studying and what are the common elements among the students in prison.

The remand detention is characterized by rapid changes in one direction or another. It may be that a remand prisoner is released or becomes a prisoner in prison rather quickly. On the other hand the remand detention can easily be prolonged to over six month's length. From the results it can be concluded that the educational background's influence on the beginning of studying is significant. The unpredictability of the length of remand detention is a major obstacle to start or continue studying.

It can be concluded that the remand detention seemed to affect studying in such a way that the remand inmates wanted to get some common routines together with their own action models. In addition, they wanted to test the perseverance and take care of their mental health during the remand detention. Motivation and self-regulation management were the common elements of the independently studying in the remand prison. The conflict between security and rehabilitation is there in the present-day prison work, but it should not affect the studying possibilities of the students in remand prison.

Keywords: remand, prison studying, remand inmate, prison

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni käsittelee tutkintavankien opiskelukokemuksia Vantaan vankilassa. Opinnäytetyön aihe on tarpeellinen, koska vankien opiskelun haasteita tutkintavankilassa on tutkittu varsin vähän. Tutkin aihetta Vantaan vankilassa, jossa olen työskennellyt vartijana vuodesta 2002 lähtien. Opinnäytetyöni alussa käsittelen oppimista ja vankilan oppimisolosuhteita yleisellä tasolla. Tämän tarkoituksena on auttaa lukijaa ymmärtämään millaista itsenäinen opiskelu on tutkintavankilassa. Tärkeää on tiedostaa, että yhdenlaista oppijaa ei ole ja oppiminen on aina yksilöllinen asia. Opinnäytetyöni teoreettisena viitekehyksenä käytän elinikäisen oppimisen, lifelong learning sekä erilaisen oppijan teoriaa. Elinikäinen oppiminen on jatkuva prosessi, jossa yksin tai yhdessä erilaisten yhteisöjen kanssa hankitaan uutta tietoa. Tätä kautta ymmärrys lisääntyy, asioiden tulkinta kehittyy sekä kyky suhtautua muutoksiin paranee. Elinikäinen oppiminen ei ole pelkästään koulutusta. Elinikäisen oppimisen tulisi antaa valmiuksia elää muuttuvassa yhteiskunnassa sekä auttaa yksilöä selviämään siinä.

Elinikäisen oppimisen ja erilaisen oppijan viitekehyksen tulkitseminen tutkintavankilassa on haasteellista. Hieman ongelmalliseksi opiskelun tutkimisen Vantaan vankilassa (myöh. Vanv) tekee se, että tutkintavankilan luonteesta johtuen pitkäaikaiset opiskelevat vangit ovat harvalukuisia.

Opinnäytetyöni on kvalitatiivinen tutkielma, jonka aineisto on kerätty teemahaastattelun menetelmää käyttäen. Tutkielman aineisto on kerätty haastatteleamalla henkilökuntaa (3) ja vankeja (6). Opinnäytetyöni tavoitteena on vastata siihen, millaiseksi vangit kokevat opiskelun tutkintavankilassa. Selvitän mitä haasteita opiskeluun liittyy ja mitä yhteisiä tekijöitä opiskelijoiden kesken on löydettävissä. Kartoitan myös henkilökunnan näkemyksiä ja kokemuksia vankiopiskelusta tutkintavankilaympäristössä.

2 VANTAAN VANKILA

Vankilan virallinen paikkaluku on 172, johon sisältyy vankilan psykiatrinen sairaalayksikkö. Laitoksen vankivahvuus on pysynyt usein yli 200 vangin, ollen korkeimmillaan 247. Esimerkiksi keskivankiluku oli vuonna 2005, 206. Yliasutus on koetellut niin vankeja kuin henkilökuntaakin. Ulkomaalaisten tutkintavankien lukumäärä on noussut viime vuosina huomattavasti. Vangeille ei ole voitu järjestää tarpeeksi sellin ulkopuolista toimintaa ja useat vangit ovat joutuneet viettämään pitkänkin ajan, lyhyeen oleskeluun tarkoitettulla matkaselliosastolla. Henkilökunta on jatkuvasti joutunut venymään, täyttääkseen suuresta vankikuormasta johtuneet lisääntyneet tehtävät.

Virallisesti Vantaan vankila perustettiin valtioneuvoston asetuksella 1.3.2002. Vantaan vankilan toimintafilosofiassa keskeisellä sijalla ovat turvallisuus, osastointi, päihdekuntoutus, vanginkuljetus sekä psykiatrinen sairaalatoiminta. Edellä mainitut painotukset olen huomannut henkilökohtaisesti varsin vaativiksi, mutta ne tarjoavat myös motivoivaa haasteellisuutta ja mahdollisuuksia ammatillisten tietojen ja taitojen kartuttamiseen. Vantaan vankilan tehtävänä on tutkintavankeuden toimeenpano - ja turvaaminen sekä vankikuljetusten hoitaminen välillä Vantaa-Kerava-Jokela-Riihimäki-Hämeenlinna-Vantaa. Luonnollisesti vanginkuljetustehtävät paikallisesti kuuluvat vankilan henkilökunnan toimenkuvaan. (Vantaan vankilan toimintakertomus, 2003.)

Vantaan vankila on tutkintavankila, kuljetusvankila ja nopean kierron läpikulkuvankila. Tutkintavankeusaika vaihtelee viikosta aina yli kahteen vuoteen esitutkinnasta sekä oikeuskäsittelyn kestosta riippuen. Keskimääräinen tutkintavankeusaika on noin 3kk. Tutkintavankien lisäksi vankilassa säilytettiin sakkovankeja aina syyskuun 2006 loppuun asti. Uuden vankeuslain myötä sakkovangit suorittavat sakonmuuntorangaistuksensa Helsingin vankilassa (Hev). Lisäksi vankilassa käy muiden vankiloiden vankeja läpikulkumatkallaan tai heidät passitetaan oikeuteen vietäväksi, sairaanhoitoon tai muuta lyhytaikaista säilytystä varten. Vaikeus ennakoida majoitustarvetta ja kuljetustehtäviä, sekä tiuha vankiliikenne, asettavat joskus miltei kohtuuttomia vaatimuksia virkakoneiston suorituskyvylle ja henkilövoimavarojen oikea-aikaiselle priorisoinnille. Vankien asuintilat ovat käyneet miltei heti liian ahtaiksi. Tilanne on yhä vaikeutunut ja vankeja on jouduttu sijoittamaan yön yli jopa ns. vastaanottotiloihin, mikä ei tietenkään ole tarkoituksenmukaista.

Helsingistä Vantaalle muutosta huolimatta, vankila vastaa edelleen vankien kuljetuksista Helsingin käräjäoikeuden ja hovioikeuden istuntoihin sekä muista paikallisista vankikuljetuksista muun muassa vankien sairaalassa käynneistä. Vankilan uusi sijoitus on selvästi pidentänyt paikalliseen vanginkuljetukseen käytettävää työaikaa. Tästä johtuen henkilöstöresurssit ovat vähentyneet vankien kanssa tehtävästä lähityöstä. Vartijat ovat poissa vankilan osastojen toiminnasta kun he ovat saattovartiointi tehtävissä. (Vantaan vankilan toimintakertomus, 2003.)

Tutkintavankilan erityispiirteet tulevat esille opinnäytetyössäni.

Oikeudenkäynnit, vangitsemiset ja säilöönnotot liittyvät olennaisena osana tutkintavankeuteen. Ne häiritsevät merkittävästi vankiopiskelyn aloittamista. Tutkintavankeus eroaa vankeudesta myös siinä mielessä, että se ei ole rangaistus vaan pakkokeino. Tällä pakkokeinolla pyritään turvaamaan esitutkinta sekä oikeudenkäynti (TVL 9:1, PKL 1:18b). Poliisi voi pitää kiinniotettua (vakavasta rikoksesta epäiltyä) henkilöä tiloissaan neljä päivää. Tämän jälkeen henkilö on vangittava käräjäoikeuden päätöksellä. Tutkintavankeus päättyy sinä päivänä, kun käräjäoikeuden tuomio saa lainvoiman tai hovioikeuden tuomio annetaan ja vankila on antanut siitä tiedon tutkintavangille (TVL 1:2). Käräjäoikeus voi vaihtoehtoisesti päästää tutkintavangin vapaaksi, syytteiden raukeamisen tai vangin vapaalta vastaamisen vuoksi.

3 TUTKIMUSONGELMA

Opiskeluun tutkintavankilassa liittyy monia haasteita. Kartoitan tutkintavankien opiskelukokemuksia tutkintavankeusaikana. Käytän tutkimusmenetelmänäni kvalitatiivisia menetelmiä. Tärkein tutkimusmenetelmä opinnäytetyössäni on teemahaastattelu. Laadullista eli kvalitatiivista tutkimusta opinnäytetyössäni edustaa Vantaan vankilan henkilökunnan sekä tutkintavankien puolistrukturoidut haastattelut.

Tutkimusongelmat ovat:

1. Minkälaisia vaikutuksia tutkintavankeudella on vankiopiskeluun?
2. Minkälaista vaikutusta koulutustaustalla on opiskelun aloittamiseen?
3. Mitä yhteisiä ja erottelevia tekijöitä tutkintavankilassa opiskelevien kesken on havaittavissa?

Aiheeseen liittyviä määriteltäviä käsitteitä ovat: oppimisen käsite, vankiopiskelu, tutkintavankeus, vankilaopiskeluun liittyvät lait ja asetukset.

4 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Käytän opinnäytetyössäni elinikäisen oppimisen sekä erilaisen oppijan teoriaa. Elinikäinen oppiminen, Lifelong learning tarkoittaa teoriaa, jonka mukaan ihminen oppii koko elämänsä ajan ja hänen tulisi opiskella uutta koko ajan. Idean ajatuksena on nuorena opitun tiedon ja taidon laajentaminen koko eliniän ajalle. Unesco toi kansainväliseen keskusteluun elinikäisen kasvatuksen, - ja oppimisen 1960-luvulla. Oppimiskyky heikkenee ihmisen vanhentuessa, mutta toki ihminen oppii edelleen uusia asioita. Elinikäinen oppiminen liittyy vahvasti tavoitteellisen ajankäytön sekä elinkaariajattelun periaatteeseen. Vuonna 2006 voimaan astunut uusi vankeuslaki, rangaistusajan suunnitelmiseen, velvoittaa vankiloita järjestämään vankia aktivoivia ja kuntouttavia toimintoja. Toinen opinnäytetyössäni käyttämäni teoreettinen viitekehys on erilaisen oppijan käsite. Käsitteenä erilainen oppija tarkoittaa sekä erityisopetuksessa olevia opiskelijoita, että kaikkia niitä opiskelijoita, joiden opintojen etenemiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota. Näin ollen erilaisen oppijan käsite on erittäin käytännöllinen tutkittaessa vankien opiskelua. Erilaisissa tutkimuksissa on havaittu vankipopulaatiossa esiintyvän oppimisvaikeuksia, luki-vaikeuksia, sosiaalisia ongelmia sekä käyttäytymiseen liittyviä ongelmia (Salo, 2006, 24). Yhdistettäessä nämä kaksi edellä mainitsemaani teoreettista viitekehystä, pääsen tutkimaan vankiopiskelun haasteita pintaa syvemältä.

4.1 ELINIKÄINEN OPPIMINEN JA ERILAINEN OPPIJA

Oppimisen tapahtuessa ihmisen elämän ajan, puhutaan elinikäisestä oppimisesta, (life long learning). Yleensä oppimisen katsotaan liittyvän kouluun, opiskeluun ja työelämään. Oppimista tapahtuu näkemämme, kuulemamme ja asioita tekemisen kautta. Nopea lukemisen taito, virheetön kirjoittamisen taito tai kertotaulun ulkoa osaaminen, eivät ole oppimisen keskiössä puhuttaessa elinikäisestä oppimisesta vankilaolosuhteissa. Oppimista tapahtuu, vaikka edellä mainitut taidot eivät ole täysin hallinnassa. Koulumaailmassa ja opiskelussa puutteet näissä perustaidoissa, voivat vaikeuttaa oppimista. On tärkeää tunnistaa oppimisvaikeudet ja tarjota opiskelijalle oikeanlaista ohjausta ja tukea (Hintikka, Husu, Kontiola, Valkama, 2008, 17).

Oppimisvaikeuksien ilmettyä nuoruudessa tai aikuisiällä, oppija leimautuu usein tyhmäksi, laiskaksi ja keskittymiskyvyttömäksi. Usein oppija on kadottanut itseluottamuksensa ja itsetunto on heikko. Näin ollen opiskelumotivaation herättäminen vaatii taitoa, koska aito kiinnostuminen opiskelusta ja motivaatiotekijät on saatava opiskelua kantaviksi voimavaroiksi. Epäonnistumisen tunteet ja oppimisen vaikeus estävät usein motivoitumisen. Opiskelija ei välttämättä uskalla orientoitua opiskeluun eikä halua tulla nolatuksi. Nämä lähtökohdat tekevät opettajan roolista varsin haasteellisen. Opiskelijan johdatteleminen opintielle ja erilaisten oppimismallien rakentaminen, erilaisten oppimista tukevien apuvälineiden kanssa on tärkeää. Tunnistamattomat oppimisvaikeudet ovat monen syrjäytymiskiirteen taustalla. Oppimisen onnistumisen kannalta on tärkeää, että opiskeluympäristö on rauhallinen ja opiskeluolosuhteet pyritään tekemään sellaisiksi, että kaikki pystyvät seuraamaan opetusta. Ilmapiiri opiskelijoiden kesken tulee olla erilaisen oppimisen hyväksyvä ja opiskeluun kannustava. (Hintikka, Husu, Kontiola, Valkama, 2008, 17.)

Oppiminen voidaan määritellä oppivassa henkilössä havaittavaksi jonkin tavoitteen suuntaiseksi ja pysyväksi käyttäytymisen muutokseksi. Muutokset säilyvät vaihtelevia aikoja ja vaikuttavat yksilön tulevaan toimintaan. Oppiminen tapahtuu yleensä tietynlaisena tapahtumien sarjana. Oppija saa aikaan oppimansa aineiston tai informaation perusteella käyttäytymismuutoksia, joihin hän ei aikaisemmin ole kyennyt. Harjoittelulla on merkitystä oppimisen tapahtumisessa. Mitä useamman kerran harjoituksia tehdään, sitä monimutkaisempia asioita opitaan. Oppiminen tuottaa pysyvän muutoksen eli opitut asiat muistetaan kauan. Motorisesta oppimisesta esimerkkinä mainittakoon uimataito ja käveleminen. Aivan näin yksinkertaisesti oppimista ei kuitenkaan voida selittää. (Koski & Miettinen, 2007, 100.)

Kaikkea oppimista ei aina voida havaita suoraan. Vankilaopiskelu eroaa tavallisesta opiskelusta pääasiassa kahdella tavalla. Ensimmäisenä mainitsen opiskelun tavoitteellisuuden. Vankiopiskelijat eivät pidä niinkään tärkeänä, saavuttavatko he opiskelullaan jonkin tutkinnon tai päämäärän. Vankilan ulkopuolella painotetaan tutkinnon suorittamista, mutta vankilassa ei. Toisin sanoen vankilan ulkopuolinen opiskelu perustuu opetuksen tavoitteellisuuteen. Toisena erona mainitsen opiskelun sosiaalisen merkityksen. Vankilassa tapahtuvassa opiskelussa sosiaaliset kontaktit ovat etusijalla. Vangit haluavat

päästä pois selleistään ja keskustella toisten vankien kanssa. Opetuksen lähtökohtana voitaisiin pitää opiskelijan omaa aktiivisuutta opiskelua kohtaan. Opiskelijan motivaatio ylläpitää tavoitteellista oppimista. Vankilaopiskelun ongelmaksi on osoittautunut motivaation puute. Puhuttaessa tavoitteellisesta oppimisesta pitäisi miettiä, kuinka vanki saadaan motivoitua opiskelemaan. Motivointikeinot vankilassa ovat vähäiset. Vangille maksettavan työrahan ja käyttörahan määrä ei vaikuta siihen, aloittaako vanki opiskelun vai ei. Oppimiseen vaikuttavat syyt ovat moninaisia. Muun muassa psyykkiset, fyysiset ja aineelliset edellytykset on otettava huomioon. Opetussuunnitelman tekeminen on edellytys mielekkäälle oppimiselle vankilassa. Opetussuunnitelman merkitys korostuu vankilaolosuhteissa verrattuna tavallisiin opiskeluolosuhteisiin. Syynä tähän näen ensisijaisesti vangin henkilökohtaisen kyvyn ryhtyä opiskelemaan. Toiselle opiskelun aloittaminen on helppoa, toiselle taas ylitsepääsemättömän vaikeaa. Vangin aiempi koulutustausta vaikuttaa väistämättä nykyhetkeen ja sitä kautta opiskelun aloittamiseen. Pohjakoulutuksen ollessa puutteellinen on vaikea ryhtyä opiskelemaan aikuisiällä. (Metsola, 2010.)

5 VANKILAOPETUKSEN HISTORIAA

Vankien opiskelu ei ole mikään uusi asia. Jo vuoden 1889 rangaistuksen täytäntöönpanoasetuksessa edellytettiin rangaistusten täytäntöönpano järjestettäväksi siten, että se vaikuttaa vankiin parantavalla tavalla. Keinona tähän nähtiin muun muassa opetus. (Vankien koulutuksen ja vankilakirjastojen kehittäminen 1977,13-14.) Oikeusministeriön asettamat työryhmät ovat määritelleet vankien koulutuksen tavoitteita. Vuonna 1975 tehtyjen vankeinhoitolaitosta koskevien laki- ja asetusuudistusten myötä on vankien koulutus nostettu keskeiseen asemaan pyrittäessä parantamaan vankien edellytyksiä selviytyä vapaudessa. Tavoitteet ovat vaihdelleet hieman vuosien varrella, mutta yleistavoitteet ovat pysyneet samansuuntaisina. Rangaistuslaitokset muuttuivat pakkotyölaitoksista kasvatus- ja koulutuslaitoksiksi. Ryhdyttiin miettimään olisiko mahdollista järjestää vangeille kasvatus- ja koulutusohjelmia. Vankilaopetuksen historia alkoi ammattikasvatuksella, joka kuului jo eräiden varhaislaitosten ohjelmiin. Amerikkalainen Elmira -järjestelmä oli urauurtava vankilakoulutuksessa. Järjestelmää sovellettiin 1870-luvulla 17-30 -vuotiaisiin. Rangaistusaikaan liittyi ammattiopetusta ja kansalaiskasvatusta, kouluopetusta ja järjestettyä vapaa-ajan käyttöä (Anttila, 1954, 29).

Suomessa annettiin jo vuonna 1931 Hämeenlinnan keskus- ja lääninvankilassa kurssityyppistä ammattiopetusta vangeille. Vuonna 1948 aloitti toimintansa Riihimäen keskusvankilan nuoriso-osastolle perustettu metallialan ammattikoulu. Ammattikoulutuksen lisäksi vankilaopetuksen historiasta löytyy myös kouluaineiden opetusta. Ennen toista maailmansotaa oli jo perustettu joihinkin keskusvankiloihin opintopiirejä. (Anttila, 1954, 120.) Koko- tai osapäiväinen opiskelu tuli vankityön vaihtoehdoksi 1970-luvun puolivälissä. Aikaisemmin kokopäiväistä kansakoulu-, kansalaiskoulu tai muuta vastaavaa opetusta järjestettiin ainoastaan Keravan vankilassa (Autio & Hautamäki 1991, 56). Muissa vankiloissa opetus tapahtui iltaisin tai vapaa-aikana. Vuodesta 1975 alkaen vankien opiskelumahdollisuudet kehittyivät myönteiseen suuntaan. Tällöin uudistettiin rangaistusten toimeenpanoasetus siten, että vankien opiskelumahdollisuudet kohentuivat merkittävästi (Seppälä, 1984, 29-32). Keskeisiä muutoksia asetuksessa olivat opintotarjonnan sekä opintojen järjestämisen lisääntyminen.

Vuonna 2006 voimaan astunut vankeuslaki, johon liittyy olennaisena osana rangaistusajan suunnitelma, velvoittaa vankiloita ja vankeja rangaistuksen hyödylliseen ajankäyttöön. Rangaistusajan suunnitelmia ei tehdä tutkintavankiloissa, mutta vangin kannalta opiskelumahdollisuuksista tiedottamisen näen erittäin tärkeänä. Suurin tavoite rangaistusajan suunnitelmassa on uusintarikollisuuden vähentäminen. Koulutus on nähty yhtenä vankia aktivoivana tekijänä, pyrittäessä uusintarikollisuuden vähentämiseen. Tavoitteena on ylläpitää ja kehittää vankien ammattitaitoa tai muuten edistää heidän mahdollisuuksiaan tulla toimeen yhteiskunnassa. Ohjaavan ja valmentavan koulutuksen osuus koulutustarjonnasta on viime vuosina lisääntynyt, samalla kun ammatillinen koulutus on hieman vähentynyt. Muutos liittyy opiskeluvaihtoehtojen heikkenemiseen muun muassa lisääntyneiden päihdeongelmien vuoksi. Useimpien vankien opintotausta on sangen heikko: monella on jäänyt peruskoulukin kesken. Jotkut vangeista tarvitsevat kuitenkin myös korkea-asteen koulutusta. (<http://www.vankeinhoito.fi/4819.htm>.) Valmentavalla koulutuksella tarkoitetaan koulutusta, jonka päämääränä ei ole tutkinnon suorittaminen. Ammatillinen koulutus painottuu pääasiassa tutkintavankilan ulkopuolelle.

6 VANKILAOPISKELUUN LIITTYVÄT LAIT JA ASETUKSET

Rangaistuslaitoksissa annetussa koulutuksessa ovat voimassa samat säännökset kuin mitä koulutuksesta yleensä laissa ja asetuksissa säädetään. Vangilla, joka ei ole suorittanut yleisen oppivelvollisuuden mukaista oppimäärää, tulee olla mahdollisuus sen suorittamiseen (VHA 5:26). Tämän lisäksi vangille tulee antaa mahdollisuus osallistua aikuis- tai muun oppilaitoksen opetukseen. Oikeusministeriö ja rangaistuslaitoksen johtaja voi antaa vangille luvan poistua opiskelua varten rangaistuslaitoksesta (VHA 5:27). Vangin opiskelua ohjataan ja hänen opintomenestystään seurataan (VHA 5:28). Opintotodistuksista ei saa ilmetä, että opinnot on suoritettu rangaistuslaitoksessa (VHA 5:29).

6.1 KANSAINVÄLISET VANKILAOPETUKSEN SUOSITUKSET

Yksi tärkeimmistä vankilaopetusta linjaavista suosituksista on Euroopan neuvoston ministerikomitean suositukset, (No R 89 12). Lähtökohtaisesti jokaisella vangilla on oikeus koulutukseen. Tämä oikeus on perustavanlaatuinen ja tärkeä oikeus yksilön kehityksessä. Euroopan neuvoston ministerikomitean mukaan vankien koulutuskokemukset ovat erittäin vähäiset. Tämän vuoksi koulutukselliset tarpeet ovat varsin tärkeässä roolissa pyrittäessä vähentämään uusintarikollisuutta. Euroopan neuvoston asettamat velvoitteet eivät kuitenkaan toteudu kokonaisuudessaan tutkintavankilaympäristössä, koska tutkintavankilan luonteen vuoksi opiskelua ei yleensä aloiteta tutkintavankeusaikana. On kuitenkin huomattava, että Euroopan neuvoston velvoitteet näyttävät tulevaisuuden suuntaa vankeinhoidossa (LIITE 3). Euroopan neuvoston uusissa suosituksissa (Rec 2006, 2: LIITE 4) jäsenvaltioille otetaan kantaa vankien koulutuksen järjestämiseen.

Vankilasääntöjen on lähdettävä siitä, että vankilan on pyrittävä tarjoamaan kaikille vangeille koulutusmahdollisuus. Koulutuksen tulisi olla mahdollisimman kattavaa. Vankien omat toiveet sekä yksilölliset tarpeet tulisi ottaa huomioon. (Vankilaopetuksen strategia vuosille 2008-2012, 14.) Euroopan neuvoston suositukset koskevat peruskoulu- ja lukio-opetuksen lisäksi ammatillista ja etäopiskelua. Muut suositukset koskevat mm. kirjastotoimintaa, liikuntakasvatusta, taidekasvatusta sekä muuta luovaa toimintaa. Suositusten noudattaminen merkitsee sitä, että vankien koulutuksen ja kulttuuritoiminnan tulisi olla samaa tasoa kuin yhteiskunnassa yleensä. Mikäli vanki ei pysty osallistumaan kyseisiin toimintoihin vankilan ulkopuolella, on vankilan

järjestettävä vastaavaa toimintaa vankilassa. Euroopan-neuvosto pitää koulutusta tärkeänä yksilön ja yhteisön kehityksessä. Samalla neuvosto myöntää, että on hyvä tehdä ero vankeusvankien ja tutkintavankien välillä. Lähinnä eroavaisuudet ilmenevät oikeuksien ja käytännön toimenpiteiden soveltamisessa. Vankilakoulutuksen tavoitteiden tulisi olla samoja kuin aikuiskoulutuksen yleensä. (Kempas, 1992, 7-9, 13-14, 17.)

6.2 KANSALLINEN LAINSÄÄDÄNTÖ

Vankilassa järjestettävässä koulutuksessa on noudatettava soveltuvin osin, mitä asianomaisesta koulutuksesta yleisesti säädetään. Vankien opetuksen on vastattava vankilan ulkopuolisessa koulutusjärjestelmässä annettavaa opetusta. Vankilaopetuksessa noudatetaan opetustoimen yleisiä säädöksiä ja lainsäädäntöä. Edellä mainittujen seikkojen lisäksi vankilaopetuksessa on noudatettava vankeuslain, - ja asetuksen sisältöä sekä tavoitteita. Vankeuslaki yksilöi vankeuden täytäntöönpanon yleiset tavoitteet. Vankeuden täytäntöönpanon tavoitteena on pyrkiä lisäämään vangin valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaan. Tähän pyritään edistämällä vangin elämänhallintaa ja parantamalla vangin valmiuksia sijoittua yhteiskuntaan sekä minimoimalla rangaistusaikana mahdollisesti tehtävät rikokset. Toisin sanoen vankilan hyväksymän tai järjestämän koulutuksen tarkoituksena on integroida vanki takaisin yhteiskuntaan. Vankeuslain mukaan vankeusvangilla on osallistumisvelvollisuus. Vankeusvanki on velvollinen osallistumaan vahvistettuna toiminta, - tai työaikana toimintaan. Vahvistettuna työ- ja toiminta-aikana vankeusvangille on annettava mahdollisuus täyttää osallistumisvelvollisuutensa rangaistusajan suunnitelman toteutumista vastaavassa toiminnassa. (Vankilaopetuksen strategia vuosille 2008-2012, 13.)

Vankeusvanki voi osallistua vankilassa ja sen ulkopuolella järjestettävään koulutukseen (VL 8:8). Suomen perustuslaki turvaa kaikille oikeuden maksuttomaan perusopetukseen. Myös vangeilla on siihen oikeus. Välttämättömien opetusvälineiden ja opetuksen on oltava maksuttomia. Perusopetuksen järjestäminen kuuluu kunnan vastuulle (Perusopetuslaki 628/98). Perusopetuslain mukaan kunnan on järjestettävä perusopetusta oppivelvollisuusikäisille sekä muille kuin oppivelvollisuusikäisille, tämä koskee myös vapautensa menettäneitä kansalaisia (Perusopetuslaki 1:4, 1:46). Vankilaopetuksesta ei ole säädetty erityissäännöstä (Vankilaopetuksen strategia vuosille 2008-2012, 13). Vapautensa menettäneille vangeille, jotka eivät ole

suorittaneet peruskoulun oppimäärää, on annettava mahdollisuus sen suorittamiseen (VL 8:8). Myös perustuslain 2:16 mukaan: ”Julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykyjensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta sekä kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä”.

Vangeille järjestettävästä koulutuksesta on vain yksi maininta ammatillisesta koulutuksesta annetussa lainsäädännössä. Lain (630/1998) 18§:n mukaan vankiloiden työtoiminnan yhteydessä järjestettävä vankien oppisopimuskoulutusta ei rinnasteta työsopimukseen. Näin ollen vankikoulutuksessa voidaan poiketa työsopimusta, työaikaa ja vuosilomaa koskevista säännöksistä. Lukiokoulutuksen osalta valtioneuvoston asetuksessa (VNA 955/2002) ja perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisissa tavoitteista ja tuntijaosta (VNA 1435/2001) mainitaan, että vankiloissa tapahtuvassa opetuksessa voidaan poiketa aikuisille annettavasta opetuksen tuntijaosta. Vankilakoulutuksen järjestäjä päättää opiskelijavalinnoista. Vankien on mahdollista olla mukana opetushallinnon alaan kuuluvassa koulutuksessa, jos he täyttävät yleiset opiskelijaksi ottamisen vaatimukset tai erityisopiskelijaksi ottamisen vaatimukset. Riittävien työ- ja toimintakyvyn edellytykset on otettava huomioon opiskellessa ammatillisten tavoitteiden mukaisesti. Opetushallituksen vahvistamia valtakunnallisia opetussuunnitelmia ja näyttötutkintojen perusteita sekä paikallisia opetussuunnitelmia noudatetaan myös vankien koulutuksessa (Vankilaopetuksen strategia vuosille 2008-2012, 14).

7 OPISKELIJAMÄÄRÄT SUOMEN VANKILOISSA

Vankiloissa järjestetään monipuolista ammatillista ja yleissivistävää koulutusta. Opetus järjestetään yhteistyössä lähiseudun oppilaitosten kanssa. Vangit saavat opintotodistuksensa oppilaitokselta, eikä niistä käy ilmi että opinnot on suoritettu vankilassa. Vangeilla on tietyn edellytyksin mahdollisuus opiskella päivisin myös vankilan ulkopuolella olevassa oppilaitoksessa. Opiskelun laajuus rangaistuslaitoksissa on pysynyt lähes ennallaan. Ohjaavan ja valmentavan koulutuksen osuus koulutustarjonnasta on lisääntynyt samalla kun ammatillinen koulutus on vähentynyt. Muutos liittyy vankien opiskeluvalmiuksien heikkenemiseen mm. lisääntyneen päihdeongelman vuoksi. Vuoden aikana opiskeli yhteensä 1 537 vankia, joista 154 laitoksen ulkopuolella. Päivittäin opiskelevia oli keskimäärin 358 eli 11 % päivittäisestä vankiluvusta. Valtaosa

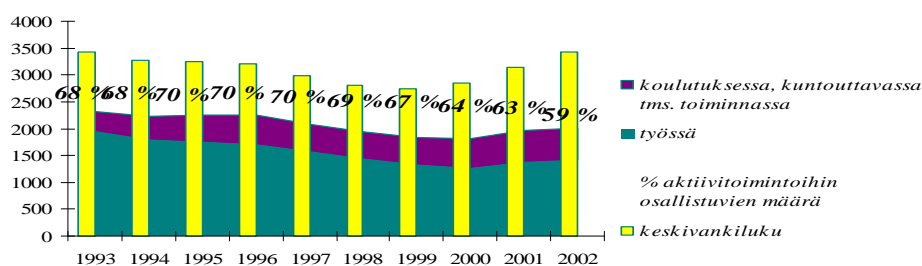
opinnoista kohdistui ammattitaidon hankkimiseen tai lisäämiseen. Peruskoulu- ja/tai lukio-opetusta järjesti yhdeksässä vankilassa aikuislukio tai lukion aikuislinja. Myös muissa vankiloissa oli mahdollista opiskella perusopetuksen ja lukion kursseja. Opettajina toimivat aikuislukion opettajien lisäksi myös vankiloiden palkkaamat tuntiopettajat ja opinto-ohjaajat. Perusopetuksen päättötodistuksen sai kymmenen (10) vankia, lukion päättötodistuksen kaksi (2) ja ylioppilastutkinnon suoritti kolme (3) vankia. Lisäksi vangit suorittivat runsaasti perusopetuksen ja lukion yksittäisiä kursseja. Romaneille järjestettiin luku-, kirjoitus- ja matematiikan perustaitoihin tähtäävää ja romanikulttuuriin perehdyttävää opetusta neljässä (4) vankilassa. (Vankeinhoidon vuosikertomus, 2008, 15-17.)

Koulutusmuoto	%	N	keskimäärin vankia/ pvä
Yleissivistävä koulutus	27	576	77
Valmentava ja kuntouttava koulutus	22	459	53
Ammatillinen perus- ja lisäkoulutus	33	701	145
Muu koulutus	18	374	9
	100	2110	

(Lähde: Vatin ajankäyttötilastot, ei sis. opintoluvilla opiskelevia)

Ammatillista tai ammatillisiin opintoihin valmentavaa koulutusta järjestettiin lähes kaikissa vankiloissa vuonna 2008. Opettajina toimivat ammatillisten oppilaitosten opettajat ja kolmessa laitoksessa myös vankilan henkilökuntaan kuuluvat opettajat. Vuoden aikana alkoi yhteensä 93 ammatillista tai valmentavaa koulutuskokonaisuutta 15 eri ammattialalla. Hakeneista vangeista koulutukseen pääsi 57%. Lähes 2/3 oppilaista suoritti koulutuksen loppuun. Toisen asteen ammatillisen tutkinnon suoritti 13 vankia. Oppisopimuskoulutuksen työnopetuksesta vastaa vankiloiden työnjohto. Koulutusta annettiin kaikkiaan 14 vankilassa 13 eri työalalla. Oppisopimuskoulutukseen osallistui yhteensä 54 vankia ja tutkinnon suoritti 17 vankia. Toteutetuista ammatillisen koulutuksen opintoviikoista 69 (80) % oli opetusviranomaisten kokonaan tai osittain rahoittamia, 1 (1) % työvoimahallinnon rahoittamia ja 30 (19) % vankeinhoidon rahoittamia. Opetushallinnon rahoitusosuuden väheneminen johtui ammatillisen lisäkoulutuksen rahoitusjärjestelmän muutoksesta. (Vankeinhoidon vuosikertomus, 2008, 24-30.)

(Rikosseuraamusvirasto 2008)

Yli puolet opiskelevista vangeista (55%) osallistui ammatilliseen koulutukseen tai itsenäiseen elämään valmentavaan ja kuntouttavaan opetukseen. Valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen osuus on viime vuosina ollut kasvussa. Tutkintoon johtava koulutus ei sovellu kaikille vangeille ilman valmentavaa koulutusjaksoa, koska päihde- ja mielenterveysongelmat ovat heikentäneet vankien opiskeluvaihtoehtoja entisestään. (Mäki, 2008, 4.)

Vankitietojärjestelmään (Vati) kirjattiin vuoden 2007 aikana yhteensä 2100 kurssimerkintää. Hyväksyttävästi kurseista suoritettiin 93 %, kurssisuorituksista hylättiin 3% ja kurssin suorittamisen keskeytti 4%. Syitä kurssien keskeyttämiseen olivat muun muassa motivaation puute, toiseen vankilaan siirto tai vapautuminen. Vankilan ulkopuolella (opintoluvalla) opintoja suoritettiin yleisimmin ammatillisissa oppilaitoksissa (52%), ammatillisissa aikuiskoulutuskeskuksissa (14%) ja ammattikorkeakouluissa sekä yliopistoissa (15%). Pieni osa vangeista suoritti kurseja ammatillisissa erityisoppilaitoksissa (3%). Vankilakohtaisesti eniten vankeja osallistui koulutukseen Pohjois-Suomen aluevankilassa. Etelä-Suomen aluevankilassa koulutukseen osallistuneiden määrä oli vähäisin. Opiskelijoita määrällisesti mitattuna, eniten opiskelijoita oli kuitenkin Etelä-Suomen aluevankilassa ja vähiten Kaakkois-Suomen aluevankilassa. (Mäki, 2008, 5.) Vuonna 2009 koulutukseen osallistui keskimäärin 305 vankia päivässä, joka on keskivankilukuun (3492) suhteutettuna varsin paljon, ottaen huomioon vankien päihdeongelmat ja oppimisvaikeudet.

Opiskelevien vankien määrä keskimäärin päivässä aluevankiloittain vankilajin mukaan.

	tutkintavanki	rangaistusvanki		
Aluevankila	keskimäärin vankia/ pvä	Keskimäärin vankia/ pvä	vankeja/toiminto*	opiskelevien osuus % keskivankiluvusta
ESA	7	95	859	6
LSA	1	57	398	7
KSA	0	52	304	11
ISA	3	47	373	11
PSA	3	45	344	12

(Mäki, 2008, 5)

8 OPISKELUN OLOSUHTEET TUTKINTAVANKILASSA

"Rangaistuslaitoksen olot on mahdollisuuksien mukaan järjestettävä vastaamaan yhteiskunnassa yleensä vallitsevia elinoloja. Rangaistuksen täytäntöönpano on järjestettävä siten, että rangaistuksena on pelkästään vapaudenmenetyks. Muita rajoituksia voidaan käyttää siinä määrin kuin laitoksessa pitämisen varmuus ja laitoksen järjestys vaativat". (RTL 1:3.)

Puhuttaessa opiskeluolosuhteista vankilassa on muistettava se tosiasia, että opiskelevien vankien elämä siviilissä ei ole antanut mahdollisuutta suuntautua yhteiskunnan normaaleina pitämille elämäntilanteille. Vankilasta vapautuminenkaan ei usein ole ongelmaton opiskelun kannalta. Vankilan on annettava vangille mahdollisuus opiskeluun. Vankilan antama opiskelumahdollisuus antaa vangille itseluottamusta ja valmistaa vankia sopeutumaan yhteiskuntaan vapautumisen jälkeen. Saadessaan myönteisiä kokemuksia vankilassa opiskelusta vanki voi jatkaa opiskelua siviilissäkin. Myönteiset opiskelukokemukset auttavat vankia pysymään opiskelun parissa ja näin haaveet ammattiopinnoista voivat toteutua. Olosuhteet vankilassa muovautuvat sellaiseksi kuin vanki itse ne haluaa tehdä. Päiväjärjestykseen tottuminen sekä määräysten ja ohjeiden noudattaminen antavat pohjan opiskelulle. Vanki tulisi nähdä aktiivisena toimijana, vaikka vangilta onkin riistetty osittain itsemääräämisoikeus. Vankilaympäristössä eläminen ja vankeusrangaistuksen ajankäyttö tulisi olla aktiivista. Jotta vanki tulisi hyväksytyksi muiden vankien keskuudessa, hänen on löydettävä oma paikkansa vankiryhmässä. (Metsola, 2010.)

Oppiminen voidaan määritellä muutokseksi, joka esiintyy käyttäytymisessä ja säilyy pitkiä aikoja vaikuttaen yksilön tulevaan toimintaan.

Ongelmia oppimiseen vankilaympäristössä tuo opiskelijan eritasoiset oppimisvalmiudet. Elämänolosuhteet eivät voi olla vaikuttumatta opiskeluun. Tutkintavankiloissa ja rangaistuslaitoksissa oleville opiskelun järjestäminen voi osoittautua ongelmaksi. Tuomio voi olla niin lyhyt, että kysymykseen ei tule laitoksen ulkopuolinen opiskelu. Toisaalta opiskelijaryhmät voivat olla niin pieniä, että kaikki halukkaat eivät sovi mukaan. Vankiopiskelijan käytös ja opiskelun tarkoituksenmukaisuus vaikuttavat omalta osaltaan siihen, otetaanko vanki kurssille. Myös vangin terveydentila vaikuttaa kurssille pääsemiseen. Jos vanki haluaa mukaan opiskeluryhmään ainoana motiivinaan sosiaaliset kontaktit muiden vankien kanssa, tulee miettiä olisiko joku muu vanki sopivampi kurssille. (Metsola, 2010.)

8.1 OHJATTU OPISKELU

Ohjattu opiskelu Vanv:ssa on ollut pienimuotoista tutkintavankilan luonteesta johtuen. Ohjatulla opiskelulla tarkoitan ryhmämuotoista opettajan opettamaa opiskelua. Opiskelijamäärät jäävät vähäisiksi vankien suuren vaihtuvuuden sekä olemattoman opintotarjonnan vuoksi. Pääpaino on asetettu vangin ohjaamiselle ja neuvonannolle. Vanv:ssa ollaan vasta kartoittamassa, mitä tutkintavankila haluaa opinnoilla saada aikaan. Rikosseuraamuslaitos (Rise) asettaa määrälliset tavoitteet vankilaopetuksesta. Vanv:ssa ne ovat erittäin rajalliset. Rise järjestää kerran vuodessa tuloskeskustelun, johon vankilan johtoryhmä osallistuu. Keskustelussa käydään läpi kaikki vankilaa koskevat asiat. Eräs keskustelun aihe on edellisvuoden tavoitteet ja tulokset vankilaopiskelun osalta.

Vuonna 2003 ammatillista tai siihen valmentavaa koulutusta järjestettiin vain teemaosastolla. Teemaosasto on avo-osasto, jossa keskitytään ryhmämuotoisiin toimintoihin uusintarikollisuuden vähentämiseksi. Siellä vangit olivat velvollisia osallistumaan opetukseen. Kyseisellä osastolla järjestettiin muun muassa atk-ajokortti-, kuvataide- sekä ilmaisutaitokursseja. Kaikki opiskelu tapahtui vankilan sisäpuolella, koska tutkintavankilasta ei voi poistua kuin erikoistapauksissa. (Vantaan vankilan toimintakertomus, 2003.) Vuonna 2010 Vanv:ssa ei järjestetä lainkaan ohjattua opiskelua. Aiemmin Vanv:ssa toimineen opinto-ohjaajan paikkaa ei ole täytetty, koska opiskelijoiden määrä on vähäinen.

Tutkinnalliset eristykset vaikuttavat omalta osaltaan opiskelumahdollisuuksiin. Tutkinnallisista syistä erillään pidettävät vangit eivät voi osallistua ryhmämuotoiseen opetukseen (TVL 9:1, PKL 1:18b). Tästä johtuen opintolupia / opintohakemuksia ei ole tarvinnut juurikaan käsitellä. Opintolupa myönnetään kuitenkin vankilan sisäiseen omatoimiseen opiskeluun. Tällöin opiskelu tapahtuu vangin omassa sellissä itsenäisesti (Vantaan vankilan toimintakertomus, 2003).

8.2 OMATOIMINEN OPISKELU

Omatoimisen opiskelun tärkein lähtökohta on vangin motivaatio ja aktiivisuus opiskelua kohtaan. Aktiivisuus näkyy esimerkiksi osallistumisena erilaisiin vankilan toimintoihin. Tarkkaa omatoimisen opiskelun lukumäärää Vanv:ssa on mahdoton arvioida. Jonkinlaista suuntaa antaa kirjastopalveluiden käyttö ja kirjalainojen lukumäärä. Kirjastopalveluiden kiinnostavuus vaihtelee vangin omien kiinnostusten kohteiden mukaan. Mikäli kiinnostavaa materiaalia ei löydy, jää kirjaston käyttöaste alhaiseksi. Vanv:ssa kirjaston kokoelmaan kuuluu noin 6181 nidettä. Mikäli vangin opiskeluun tarvittavia kirjoja ei löydy, tulee vankilan hankkia ne. Käytännössä sosiaalityöntekijä / erityisohjaaja hankkii tarvittavan materiaalin. Tietenkään aivan kaikkea ei voida kustannussyistä hankkia, mutta vuoden 2008 aikana hankittiin 457 uutta nidettä. Vankilan yhteistyö kirjastotoimen kanssa toimii hyvin. Kunnan kirjasto välittää kirjoja yksittäisille vangeille. Kirjoja sekä muita painotuotteita lainattiin 4029 kappaletta vuonna 2008. Kirjaston hoitajan arvion mukaan kirjastossa käyvien vankien osuus on noin puolet kaikista vangeista. Pidän Vanv:n kirjaston käyttöastetta kohtalaisen korkeana, vaikka vankilassa on pääasiassa tutkintavankeja. Tuomiotaan odottaessa tutkintavanki harvoin aloittaa opiskelun ja siksi kirjaston käyttöaste ei nouse. Kirjastopalvelut toimivat myös psyykkisen voimavaran kohentajana. Aktiivinen vanki voi lainata kirjastosta itseään kiinnostavaa luettavaa ja näin käyttää aikansa hyödyllisesti. (Vantaan vankilan toimintakertomus, 2003.)

9 TUTKIELMAN TOTEUTTAMINEN

Opinnäytetyöni aiheen esittäminen keväällä 2010 käynnisti opinnäytetyöprosessin. Hain Rikosseuraamusvirastosta tutkimusluvan, jonka jälkeen aloitin aineiston keräämisen. Tässä opinnäytetyön osassa käsittelen opinnäytetyöni aineistoa. Kerron aineiston käsittelyyn käyttämästäni

menetelmistä sekä menetelmien valintaperusteista. Lisäksi kerron opinnäytetyön toteuttamisen eri vaiheista.

9.1 AINEISTO JA ANALYSOINTIMENETELMÄT

Keräsin opinnäytetyöni aineiston puolistrukturoidulla teemahaastattelulla ja kyselylomakkeella, joka noudatti Likertin asteikkoa. Likertin asteikkoa käytettäessä käännetään kysymyksen asettelu kesken kyselyn. En kuitenkaan nähnyt tätä tarpeelliseksi. Kysymykset esitin väitteen muodossa ja vastaajan tehtävänä on olla samaa tai erimieltä asteikolla 1-4. Väittämiä Likertin asteikkoa noudattavassa kyselylomakkeessa oli 10. Valitsin kyseisen kyselytavan, jotta lomake olisi mahdollisimman helposti täytettävä ja ulkoasultaan selkeä. Kaksi viimeistä kysymystä ovat omin sanoin vastattavia. Numeroin kyselylomakkeet, jotta vastaajat eivät kopioisi vastauslomakettaan. Kysymyslomake löytyy opinnäytetyön kohdasta (LIITE1).

Lisäksi toteutin teemahaastattelun kuudelle (6) Vanv:n itsenäisesti opiskelevalle tutkintavangeille. Merkitsin haastatteluun osallistuneet vangit seuraavasti: V1, V2, V3, V4, V5 ja V6. Valitsin haastattelujen kahdeksi pääteemaksi:

- Tutkintavankeusaikaan liittyvät kysymykset opiskelun kannalta.
- Vankien koulutushistoriaan liittyvät kysymykset.

Tällä menetelmällä pyrin kartoittamaan yhteisiä tekijöitä, joita opiskeluun tutkintavankeusaikana ja vankien koulutushistorian liittyy. Toteuttamani vankihaastattelut perustuvat tutkielman viitekehukseen. Tarkentavien kysymysten esittämisessä oli kuitenkin vaihtelua. Kokemuksellisen tiedon kerääminen oli pääasiallinen tavoitteeni haastattelurunkoa suunnitellessani. Vankien, - ja henkilökunnan haastattelurungot perustuivat lähtökohtaisesti kokemuksellisen tiedon keräämiseen. Haastattelukysymykset tarkentuivat opinnäytetyön edetessä. Haastateltavia oli varsin hankala löytää, koska omatoiminen opiskelu tutkintavankilassa on varsin harvinaista. Kaikki haastatteluun suostuneet suhtautuivat asiaan myönteisesti.

Lisäksi haastattelin kolmea (3) Vanv:n henkilökuntaan kuuluvaa virkamiestä. Merkitsin henkilökunnan edustajat seuraavasti. H1, H2 ja H3. Kartoitin henkilökunnan näkemyksiä vankiopiskelusta tutkintavankeusaikana (LIITTEET 5-7). Valitsin haastattelun kohteeksi kolme eri virkatehtävässä toimivaa henkilöä.

Haastattelemieni henkilöiden virkanimikkeet olivat: vartija, rikosseuraamusesimies sekä erityisohjaaja. Haastattelutavan tarkoituksena oli saada laajempi näkökulma kysyttävistä asioista, kuin yhden virkanimikkeen edustajan näkökulma. Tutkielman tulokset olen koonnut opinnäytetyön kappaleeseen 10.

Toteutin vankihaastattelut teemahaastattelun muodossa, koska halusin tutkintavankien saavan itse suunnata keskustelun etenemistä. Haastattellessa vankeja haastattelu voi muuttua kuulustelumaiseksi, ellei vangille anneta mahdollisuutta viedä keskustelua eteenpäin. Pyrittäessä avoimeen ja realistiseen teemahaastattelun lopputulokseen, on vältettävä kuulustelun tunnusmerkistöä. Teemahaastattelu ei voi edetä tarkkojen ja yksityiskohtaisten kysymysten avulla vaan mieluummin ennalta suunniteltujen teemojen mukaan. En halunnut kuitenkaan käyttää avointa haastattelua, koska tällöin haastattelun teemat eivät pysyisi opinnäytetyöni teemoissa.

Teemahaastattelu sopii vankihaastatteluihin erittäin hyvin. Teemahaastattelun etuihin lukeutuu se seikka, että aiempien tutkimusten ja aihepiiriin tutustumisen kautta tehdyt teemat, ovat haastattelun kohteelle samat. Toki haastattelun aikana liikutaan joustavasti ja ilman tiukkaa struktuuria. Haastateltavan vapaalle puheelle on tilaa teemahaastattelussa, vaikka aiemmin valitut teemat ohjaavat keskustelua jokaisen haastateltavan kanssa. (Eskola & Suoranta, 2000, 86-87.)

Aineiston analysoinnin tehtävänä on luoda selkeä ja informatiivinen kuvaus ilmiöstä, jota tutkitaan. Lisäksi sen tarkoituksena on sulkea pois epäolennainen informaatio. Tämä tapahtuu litteroimalla tai koodaamalla saatu informaatio. Samaa asiaa tarkoittavat käsitteet ryhmitellään omaksi luokaksi. Luokittelun tarkoituksena on muokata saatu tieto yksittäisistä ilmauksista yleisemmälle tasolle. Opinnäytetyön tuloksissa kerrotaan luokittelujen pohjalta muodostuneet luokat, jotka ilmiöstä jo tiedetään. Tätä analyysia kutsutaan teoriaohjaavaksi analyysiksi, koska aikaisempi tieto ohjaa ja luo uusia ajatusmalleja eikä testaa itse teoriaa. (Tuomi & Sarajärvi 2006, 98, 111-116.)

Laadullinen tutkimus pitää sisällään monenlaisia perinteitä, aineistonkeruumenetelmiä sekä analyysimenetelmiä. Laadullisen tutkimuksen keskeisin seikka on elämysmaailman tutkiminen ja sen merkitykset (Eskola & Suoranta, 2000, 80). Keskityin pitämään tutkimusongelman työni keskiössä opinnäytetyön edetessä. Analyysin aikana perustelin ja selitin itselleni miksi ja miten olen valinnut analyysimenetelmäni. Koin saavuttavani tällä tavoin

perustellun, luotettavan ja uskottavan opinnäytetyön tuloksen. Reflektoin omia ajatuksiani ja vertasin niitä teemahaastattelussa esiin tulleisiin näkökulmiin. Analyttinen tarkastelutapa ohjasi työskentelyäni opinnäytetyön tekemisen aikana. Pohdin teemahaastattelun avulla haastateltavien elämysmaailmaa ja heidän omakohtaisia määritelmiään eri tilanteista.

Valitsin (kvalitatiiviseksi) analyysitavaksi teoriaohjaavan analyysin. Laadin alustavan haastattelurungon, jonka jälkeen toteutin haastattelut. Saatuani haastattelut valmiiksi litteroin nauhoitetun äänen tekstimuotoon. Seuraavaksi aloitin tekstin jakamisen eri teemoihin, jonka jälkeen oli aineiston analyysin vuoro. Huomasin, että opinnäytetyön edetessä teemojen muodostuminen ja aineiston analysointi elivät kokoajan. Toisin sanoen edellä mainitsemani vaiheet menivät päällekkäin ja eivät olleet täysin kertomassani järjestyksessä. Aineiston analyysi vaatii tarkkaa tekstin lukemista ja aineiston tulkintaa. Havaitsin esittäväni kysymyksiä aineistoa kohtaan. Miksi? Kuka? Missä? Milloin? Mikä? Juuri tästä on kyse puhuttaessa laadullisesta analyysistä, jolle on tyypillistä pyrkimys yleistämiseen ja päätelmien tekemiseen (Eskola & Suoranta, 2000, 65).

10 TUTKIELMAN TULOKSET

Haastatteluihin osallistui kuusi (6) vankia ja kolme (3) henkilökunnan edustajaa. Henkilökunnan edustajissa oli sekä mies- että naisedustajia. Heidän työkokemuksensa vaihtelivat viidestä vuodesta yli kahteenkymmeneen. Haastateltujen vankien taustat vaihtelivat varsin paljon. Vaihtelua oli rikosten, iän, vankilakausien sekä peruskoulutuksen suhteen. Kolme haastatelluista vangeista oli tutkintavankeudessa huumausainerikoksista, yksi väkivaltarikoksesta ja kaksi omaisuus-, - sekä väkivaltarikoksista. Haastateltujen tutkintavankien iät vaihtelivat 20 - 33 vuoden väliltä ja vankilakaudet kahden - kahdeksan väliltä.

10.1 TUTKINTAVANKEUDEN VAIKUTUKSET VANKIOPISKELUUN

Tutkintavankilan luonne eroaa huomattavasti muista vankiloista. Tutkintavanki on varsin epätietoinen lähitulevaisuutensa suhteen. Tuomion saaneiden kohdalla tilanne on päinvastainen. He voivat osallistua sijoituslaitoksissa, laitospöytäisiin opintoihin. Koulutustarjonta vaihtelee vankilan- ja osaston luonteen sekä laitoksen turvallisuusluokituksen mukaisesti. Tutkintavankilaympäristössä on varsin hankalaa järjestää pidempiaikaista koulutusta, koska tutkinnalliset eristykset estävät ryhmämuotoisen opiskelun (TVL 9:1, PKL 1:18b).

Tutkintavankeudelle on tyypillistä nopeat muutokset suuntaan jos toiseen. Voi olla, että tutkintavanki vapautuu tai muuttuu vankeusvangiksi varsin nopeasti. Toisaalta tutkintavankeus voi venyä helposti yli kuuden kk:n mittaiseksi. Esitutinnan turvaaminen ja rikollisen toiminnan jatkamisen estäminen, menevät opiskelun järjestämisen edelle. Vaikka tutkinnallisia eristyksiä ei olisikaan, vankien sitoutuminen sekä tutkintavankeuden ennalta määrittelemätön pituus, antavat opiskelulle varsin suuret haasteet. Usein vankeja joudutaan siirtämään kesken tutkintavankeuden toiseen laitokseen (käytännössä Jokelan vankilaan, Joy). Syynä tähän on vankimäärän tasaaminen laitosten kesken. Tutkintavankien opiskelun vaikeudet korostuvat tutkinnallisten eristysten ollessa voimassa.

Tutkintavankeuden pituuden ennalta arvaamattomuus on merkittävä este opiskelun aloittamisen tai jatkamisen suhteen

”No, itsenäisesti pitää vain lukee tuolla sellissä, ei muuten kyllä oo paljon mitää ohjausta. Kun mul on noi eristyksyet viel päällä, enkä tiedä kauanko joudun oleen täällä.” (V1)

”Mul on pääkäsittely ihan just. 4kk oon ollu kiinni jo. Oon hakenu Kauppakorkeeseen. Nyt oon niiku lukenu viis tai kuus kuukautta niihi, jokapäivä.” (V1)

”Ei täs ekana oo mitkää opiskelujutut mielessä. Kävin lukioo viime tuomiolla Pelsolla. Saa ny nähä mitä rosiksesta tulee. (käräjäoikeuden tuomio).” (V3)

Tutkintavankeus vaikuttaa opiskeleviin vankeihin myös siten, että he haluavat saada yhteisten vankilarutiinien rinnalle omaehtoisia toimintamalleja. Tämän lisäksi he haluavat testata pitkäjännitteisyyttään ja ylläpitää tutkintavankeuden aikana mielenterveyttään. Osalle vangeista vankilaan joutuminen on kova paikka. Näin ollen opiskeluasiat eivät ole ensisijaisia miettimisen kohteita, koska yhteydenpito omaisiin ja ystäviin vaikeutuu huomattavasti tutkintavankeuden alussa. Lisäksi tutkintavankilassa vietetty aika voi olla suhteellisen lyhyt, joten henkilökunnan voimavarat keskittyvät lähinnä neuvontaan ja ohjaukseen. Mielipide siitä, kuinka vangin tulisi käyttää tutkintavankeusaikansa eroaa työntekijöiden kesken varsin paljon. Henkilökunnan mielipiteet tutkintavankeuden aikana opiskelevista vaihtelivat puolesta toiseen. Myös henkilökunnan asenteet poikkesivat paljon toisistaan. Opinnäytetyöni edetessä havaitsin henkilökunnassa ristiriitaista suhtautumista koskien tutkintavankien opiskelua. Myönteisimmin opiskeluun suhtautuivat koulutus-, kuntoutus-, ja sosiaalityön sektorilla (KKS) toimivat virkamiehet.

”On hyvä, että opintoasioita kartoitettaisiin nykyistä enemmän. Varsinaista opinto-ohjaajaa ei Vanv:ssa ole. Niinpä vastuu opinnoista jää pääosin vangin harteille.” (H2)

”Kuntouttavaa toimintaa tulisi lisätä jo tutkintavankeusaikana.” (H2)

Hieman epäillen ja kyseenalaistaen vankiopiskeluun tutkintavankeusaikana suhtautuivat valvontahenkilöstöön kuuluvat virkamiehet

”Tää on menny kokoajan siihen suuntaan, et vanki kuntoutus enemmän. Välillä tuntuu, että kuntoutus on tärkeämpää kuin turvallisuus. Meillä tutkintavankilassa ei paljon opiskelevia vankeja olekaan. Mun mielestä opiskelu kuuluu sijoitusvankilan toimintoihin ei tutkintavankilaan.” (H3)

”On hieman kummallista, että tutkintavankilassa edes puhutaan opiskeluasioista, koska eiväthän tutkintavangit edes tiedä kuinka pitkä tuomio on tulossa. Jos tuomiota edes tulee.” (H1)

10.2 KOULUTUSTAUSTAN VAIKUTUS OPISKELUN ALOITTAMISEEN

Vankien koulutustausta on huomattavasti heikompi kuin väestöllä keskimäärin. Suuri osa haastatelluista vangeista oli kuitenkin suorittanut oppivelvollisuuden. Yksi kolmasosa haastatteluun osallistuneista tutkintavangeista oli suorittanut oppivelvollisuutensa loppuun vankilassa, aiemmilla vankilakausilla. Opinnäytetyöni tulokset poikkeavat Opetushallituksen Vangit koulutuksessa - selvityksen kanssa. Sen mukaan 6,3 % vangeista ei ole suorittanut oppivelvollisuutta. Opetushallituksen tutkimuksen tulokset pitävät sisällään sekä ne vangit, joilla ei ole mitään koulutusta että ne, joilla peruskoulun suorittaminen on jäänyt kesken. Tutkimuksen mukaan eniten perusopetuksen päättötodistuksen suorittamattomia vankeja on Etelä-Suomen aluevankilassa ja vähiten Pohjois-Suomen aluevankilassa. (Koski & Miettinen 2007.)

Opinnäytetyöni aineistona toimivat tutkintavangit edustavat sitä osaa vankipopulaatiosta, joilla koulutustausta on perusopintojen suhteen pääosin samanlainen kuin valtaväestöllä. Kosken & Miettisen tutkimuksen laajempi

aineisto antaa näin ollen erilaisen lopputuloksen kuin opinnäytetyöni aineisto. Haastattelemani vangit kokivat opiskelun aloittamisen tai jatkamisen tutkintavankeusaikana heille tärkeäksi. Tutkielmani tulosten mukaan koulutustaustan vaikutus opiskelun aloittamiseen on huomattava. Opiskeluhistorian vaikutus korostuu entisestään tutkintavankeusaikana. Koulutustausta vaikutti itsenäisesti opiskelevan kuvaan itsestä oppijana. Peruskoulun loppuun suorittaneiden kuva itsestään oppijana oli positiivisempi kuin peruskoulun suorittamattomien vankien. Itsenäisesti opiskelevilla tutkintavangeilla, joilla havaitsin luku- ja kirjoitusvaikeuksia, oli kielteisempi kuva itsestään oppijana. Tutkielmani tulosten mukaan, mitä enemmän edellä mainittuja vaikeuksia oppimisessa havaitaan, sitä enemmän negatiivinen kuva itsestä oppijana lisääntyy. Kuva itsestä oppijana vaikuttaa myös opiskelun aloittamiseen - ja jatkamiseen vankeusaikana. Tutkintavangit, jotka eivät olleet saattaneet loppuun perusopintojaan, aloittivat harvemmin itsenäisen opiskelun kuin ne, jotka olivat suorittaneet perusopintonsa.

”En oo ajatellu alottaa mitään opiskeluu. En oo saanu peruskoulun päättötodistusta. Ei se oo mulla mielessä juurikaa.” (V5)

Perusopintonsa suorittaneet kokivat opiskelun aloittamisen - ja jatkamisen mielekkäämmäksi kuin perusopintonsa kesken jättäneet. Yli puolet perusopintonsa loppuun saattaneista vangeista halusi parantaa heikkoa peruskoulun päästötodistustaan.

”...haluisin kyl myöhemmin korottaa peruskoulun numeroita. Mut se ei oo ajankohtasta vielä. Riippuu mihin mut sijoitetaan sitten...” (V4)

”Mielellään mä korottasin niit, mut lukio-opinnot sit avotalossa kiinnostas kans. (jos saan tuomion)” (V2)

Valvontahenkilökunnan haastatteluissa tuli ilmi koulutustaustan vaikutus vankilaopiskeluun. Henkilökunnalla oli kuitenkin epäluuloisuutta niistä tekijöistä, jotka vaikuttavat opiskelun aloittamiseen tutkintavankeusaikana. Myös vankeinhoidon tavoitteiden muutokset kohti kuntouttavampaa vankeusaikaa tulivat selvästi esille henkilökunnan haastatteluissa. Aiemmalla opiskelulla nähtiin kuitenkin olevan suuri merkitys opiskelun aloittamiseen.

”On sillä merkitystä, että on ennen vankilaan tuloa opiskellut jotain. Ne ketkä on jotain opiskelleet kyselevät paljon enemmän opintomahdollisuuksista kuin ne, jotka eivät ole.” (H1)

”Ne vangit, jotka eivät opiskele, katsovat usein opiskelun olevan vartijoiden mielistelyä. Vankien keskuudessa opiskelua ei yleensä pidetä suuressa arvossa. Useat vangit, joilla on koulutus pohjaa arvostavat kuitenkin opiskelua enemmän kuin kouluttamattomat.” (H3)

10.3 YHTEISET JA EROTTELEVAT TEKIJÄT TUTKINTAVANKILASSA OPISKELEVIEN KESKEN

10.3.1 MOTIVAATIO

Motivaatio on keskeinen teema puhuttaessa itsenäisestä opiskelusta vankilaolosuhteissa. Siihen liittyy paljon monenlaisia käsitteitä. Opinnäytetyöni tuloksia analysoidessani huomasin motivaatiotekijöiden nousevan esille monessa kohdassa. Tutkielmani haastattelujen tulokset osoittavat, että motivaatiolla on merkitystä oppimisen ja itsenäisen opiskelun kannalta. Motivaatioon vaikuttavat sekä vangin sisäiset tekijät, että oppimistilanteeseen liittyvät seikat. Tärkein sisäinen tekijä on vangin oma käsitys itsestä oppijana. Oppimistilanteeseen liittyvät seikat, kuten ulkoiset tekijät ovat vuorovaikutuksessa muiden oppimiseen liittyvien tekijöiden kanssa.

Vankiopiskelijöiden motivaatio voidaan jakaa sisäiseen ja ulkoiseen motivaatioon. Vanki, joka opiskelee itsenäisesti vain saadakseen jonkin hyödyn oppimisestaan (arkirutiinien helpottuminen, sellistä pois pääseminen, sosiaalinen hyväksyntä tai muu tavoite) on ulkoisesti motivoitunut.

”Oon tutkintavankeudessa väkivaltarikoksista ja muista pikkujutuista. Suostuin suhaan (suuttumuksen hallintaohjelma, yksilösuha), jota erityisohjaaja vetää, koska kun mut sijoitellaan ne kattoo miten oon käyttäytynyt jne. Toivon et pääsen vähän avoimempaan osastoon sitä kautta. Oon myös koittanu opiskella itsenäisesti sellissä. Ei mua kyllä opiskelu sinänsä kiinnostaa, eikä toi suhakaan, mutta pääsenpähän silloin tällöin pois sellistä.” (V5)

Ulkoisen motivaation olemassa olo tuli esille myös henkilökunnan haastatteluista

”Nyt kun tuli tämä rangaistusajan suunnitelma niin olen huomannut, että osa vangeista tietää, että toimimalla sen mukaan lusiminen helpottuu. Oon sen huomannut täällä tutkintavankeilassakin. Meillä ei Ransuja tehdä, mutta usein vankien motiiveina eivät ole rikollisuudesta pois pyrkiminen vaan vankeusajan siedettävämmäksi tekeminen.” (H1)

Päinvastoin kuin ulkoisesti motivoitunut vanki, sisäisesti motivoitunut vanki on motivoitunut opiskelusta ilman ulkoisen palkkion tavoittelua. Usein motivaation lähteenä toimii innostus opiskelusta sinänsä. Ulkoisen palkinnon toiveen puuttuessa, sisäisesti motivoituneen vangin työskentely on usein sinnikkäämpää ja tehokkaampaa kuin ulkoisesti motivoituneen vangin. Opinnäytetyöni tulosten mukaan itsenäisesti opiskelevat vangit ovat sisäisesti motivoituneempia kuin opiskelemattomat vangit.

”Sain pääsykoemateriaalit tapaajilta ja toivottavasti mulle myönnetään saatettu poistumislupa pääsykokeisiin. Oon lukenu pääsykokeisiin koko tutkintavankeusajan. En opiskele saavuttaakseni mitää etuja muihin nähden.” (V1)

Selliopiskelussa on syytä ottaa huomioon motivationaalisten tavoitteiden merkitys oppimisen kannalta. Tutkintavankeusaikana opiskelleet vangit asettivat itselleen tavoitteita ja pysyivät niissä. Tämä kertoo oppimisprosessin käynnistymisestä ja motivoituneesta toimintatavasta.

”Aloitin lukemisen jo ennen vankilaan joutumista. Jos en nyt pääse sisään niin haen sit uudestaan kun oon muussa talossa (vankilassa).” (V1)

”Motivaatio on yksi tärkeimmistä selliopiskelijoita yhdistävistä tekijöistä. Motivaation kohdistuessa opiskeluun vangin arjen hallinta parantuu kuin vahingossa.” (H2)

Motivaatioon liittyvät tavoitteet jakaantuivat kahtia. Jaoin motivationaaliset tavoitteet suoritusavoitteisiin ja oppimistavoitteisiin. Oppimistavoitteet kertoivat selliopiskelijän tarpeesta lisätä tietämystään oppimisen avulla.

Suoritustavoitteet taas kertoivat opiskelijan halusta saada jokin palkkio. Selliopiskelijat osoittivat paremmuuttaan suhteessa toisiin tutkintavankeihin opiskelun avulla. Haastattelemieni vankien oppimisorientaatio kertoo oppimisen kannalta hyvien strategioiden muodostumisesta.

Näiden strategioiden avulla haastatellut kokivat pääsevänsä hyvin oppimistuloksiin tulevaisuudessa

”Koitan käyttää aikani hyödyllisesti, vaik oonkin vankilassa. Yritän joka päivä opiskella ja sitä kautta parantaa mahdollisuuksii päästä jatko-opintoihin.” (V1)

Itsenäisesti opiskelevat tutkintavangit kertoivat, että opiskelumotivaation ylläpitäminen on vankilaolosuhteissa varsin haasteellista. He kertoivat, että itseä kiinnostava ja riittävän haasteellinen opintomateriaali saa motivaation pysymään korkeana.

”Eihän tää (itsenäinen opiskelu) helppoa ole, mut kun oon jo alkuun päässy niin ajattelin kyl jatkaa opiskelua. Onneks sain opintomateriaalia, joka kiinnostaa mua. Siks mun motivaatio opiskeluun on pysyny iha hyvänä.” (V1)

Selliopiskelun on oltava mielenkiintoista ja hyödyllistä. Suuri osa haastatelluista vangeista koki opiskelun hyödylliseksi ja mielenkiintoiseksi. He opiskelivat mielellään jo tutkintavankeusaikana. Opiskelijat pitivät opiskeltavia asioita tärkeinä ja kokivat opiskeltavien asioiden motivoivan heitä. Tutkielmani tulokset ovat varsin saman suuntaiset, kuin Opetushallituksen tekemä vankien koulutusta tutkiva selvitys (Opetushallitus, 2003). Vankilaopiskelu koetaan hyödylliseksi. Tutkielmani tulosten mukaan, tutkintavankilassa opiskelevien suurin yhteinen tekijä, on myönteinen suhtautuminen vankilaopiskeluun. Haastateltavien nykyisessä elämäntilanteessa opiskeleminen näyttää olevan hyvä ratkaisu.

”On hyvä, et saan vähä muuta mietittävää ku se mitä käräjiltä sit tulee. Se mut saa opiskeleen.” (V2)

”Ei mulla mitää suurii tavoitteita oo. Jotain järkevää kun sais aikaan. Siks haluan opiskella.” (V5)

Kartoitin tutkintavankeusaikana itsenäisesti opiskelevilta, mitä syitä opiskelun aloittamisen taustalla on. Valtaosa haastatelluista nimesi syiksi hyödyllisyyden, halun opiskella ja elämänhallinnan parantamisen. Vastaajien mielestä suurin yksittäinen tekijä opiskelun aloittamiseen tutkintavankeudessa on sen hyödyllisyys. Tärkeimmäksi syyksi opiskelusta saadun hyödyn nimesi viisi (5) kuudesta (6) vastaajasta. Valta-osa vastaajista koki, että opiskelu parantaa elämänhallintaa.

Opiskelun avulla opetellaan myös säännöllisiä arkirutiineja

”...että oppisin nouseen ylös aamulla ja tekeen mitä oli tarkoitus. Se...se mun ongelma on ollu.” (V6)

Yksi (1) kuudesta (6) vastaajasta nimesi vapautumisen jälkeisen työllistymisen yhdeksi tavoitteekseen.

”Kyl opiskelusta on mulle hyötyä. Jos pääsen myöhemmin opiskelemaan avotuloon niin se parantaa mun työn saantia. Vaikeeta se tosin on, Suomessa on vähän sellainen käsitys ihmisillä, et jos oot ollu vankilas, niin ei anneta uutta tsäänsii” (V1)

Yli puolet haastatelluista tutkintavankeista kokivat opiskelun tavaksi tehdä tutkintavankeuden suorittaminen helpommaksi. Sosiaaliset tekijät ja uusien kontaktien luonti koettiin vastaajien mielestä vähemmän tärkeiksi ja ei-realistisiksi seikoiksi, kuin tutkintavankeuden vaivattomampi suorittaminen opiskelun avulla. Yksi syy tähän lienee se, että tutkintavankeudessa olevien kesken ryhmämuotoinen opiskelu ei ole yleistä. Samasta syystä neljä (4) kuudesta (6) vastaajasta ei kokenut opiskelun lisäävän heidän vapauksiaan muihin tutkintavankeihin nähden.

10.3.2 ITSESÄÄTELY

Opinnäytetyöni tuloksista nousi esiin vangin oman toiminnan säätelyn merkitys suhteessa itsenäisen opiskelun onnistumiseen. Omatoimisen opiskelun tutkintavankeusaikana aloittaneet pyrkivät säätämään oppimistilannetta ja ympäristöään. Nimesin tämän oman toiminnan säätelyn itsesäätelyksi. Itsesäätely näkyi konkreettisesti opiskelevien tutkintavankien käyttäytymisessä. Vangit asettivat itselleen tavoitteita sekä tekivät arvioita kyvystään suoriutua opinnoista. Tavoitteet näkyivät muun muassa pyrkimyksenä päästä avolaitokseen

opiskelemaan. Lisäksi vangit valitsivat eri oppimistilanteisiin erilaisia strategioita ja toimintamalleja. Itsesäätely on tärkeässä roolissa omatoimisesti opiskelevien vankien kesken. Se näytti ylläpitävän, ohjaavan ja käynnistävän toiminnan eri vaiheita, joita oppimistilanteeseen liittyy.

Itsesäätely ohjaa oppimistilannetta ja on riippuvainen sen vaatimuksista. Itsenäisesti opiskelevien vankien opiskelu on harvoin ulkoa päin ohjattua. Ulkoa päin ohjattu oppimistilanne ei anna mahdollisuuksia oman oppimisen säätelyyn. Sen sijaan oppimistilanteet, kuten selliopiskelu antaa vangille mahdollisuuden vaikuttaa oman toimintansa tavoitteisiin ja reunaehtoihin. Juuri nämä oppimistilanteet käynnistivät itsesäätelymekanismeja. Opinnäytetyöni tulosten mukaan vangit perustelivat omia valintojaan ja niiden merkityksiä opiskelun kannalta. He ottivat käyttöön valinnaisia keinoja pyrkiessään kohti tavoitettaan. Tavoitteiden mukainen toiminta edistää itsesäätelyn kehittymistä.

Käytännössä itsesäätely näkyi vankien pyrkimyksenä päästä vankilaan, jossa on mahdollista opiskella

”Oon mä miettiny mitä haluan opiskelulla saavuttaa. Jokelaan mä haluisin. Siel voisin opiskella ja tehdä työtäki. Nyt opiskelen ite sellissä. Sellaset tavoitteet oon asettanu.” (V6)

Itsesäätelyyn liittyy monenlaisia prosesseja. Itsesäätelyn kannalta on merkittävää, millaisia tavoitteita oppija itselleen asettaa. Nämä tavoitteet toimivat ohjeina sille, miten oppija lähestyy tehtävää ja tavoitettaan. Oppimistilanteen häiriötekijät ovat selliopiskelussa varsin vähäiset, ellei vankeutta itsessään pidetä oppimista heikentävänä seikkana. Selliopiskelija, jonka tavoitteena on ymmärtää oppimansa, sitoutuu oppimisprosessiin ja toimii tavoitteen vaatimalla tavalla. Lisäksi hän yrittää säädellä ulkopuolisia häiriötekijöitä. Näitä häiriötekijöitä voivat olla esimerkiksi sellikaveri tai vankiyhteisön opiskelua kohtaan kielteiset normit. Selliopiskelussa itsesäätelyllä on erittäin suuri merkitys. Selliopiskelijalla on mahdollisuus vaikuttaa siihen miten, mitä ja milloin hän opiskelee.

Myös työntekijöiden näkemykset kertovat itsesäätelyn merkityksestä selliopiskelun kannalta

”Opintomateriaalia on otettu vastaan tapajien tuomana. Mikäli kirjoja aikoo hankkia yli kohtuullisen määrän (hallussapitomääräys)

niin siitä on sovittava apulaisjohtajan kanssa. Lähinnä pääsykokeita varten on otettu vastaan opintomateriaalia. Vangin on itse tehtävä aloite, jotta asia järjestyy.” (H3)

”Vangin oma aktiivisuus on tärkeintä. Joillakin vangeilla olen huomannut olevan tavoitteita opiskelun suhteen. Moni puhuu, mutta ei kuitenkaan sit tee asialle mitään, vaikka vankila ei juurikaan aseta esteitä.” (H1)

11 TUTKIELMAN EETTISET NÄKÖKULMAT JA VIRKA-ASEMAN VAIKUTUS

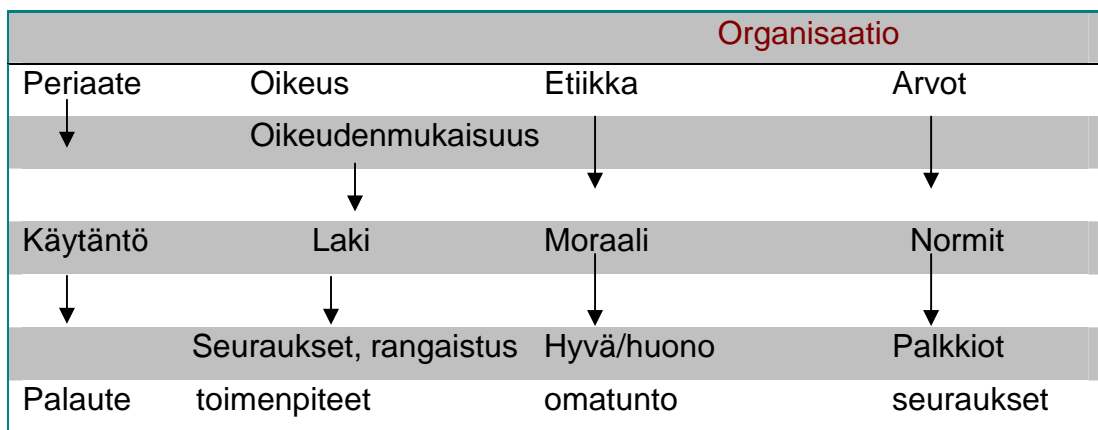
Olen huomioinut opinnäytetyössäni eettiset näkökulmat, joita opinnäytetyön tekemiseen Rikosseuraamusalalla liittyy. Tärkeintä on havaita ammattietiikan vaikutus opinnäytetyön lopputuloksiin. Ammattietiikka on taustalla koko ajan opinnäytetyön prosessin edetessä. Rikosseuraamusalan työntekijän on reflektoitava omia arvojaan sekä eettisiä näkökulmia suhteessa opinnäytetyön lopputulokseen sekä virka-asemaan. Mitä vaikutuksia virka-asemalla on opinnäytetyön toteuttamisen kannalta? Opinnäytetyön laatijan on selvitettävä ammattietiikan merkitys, jotta tutkielman eettiset näkökulmat tulevat esiin. Yleisesti ammattietiikalla tarkoitetaan tietyn ammattikunnan itselleen omaksumia arvoja ja periaatteita. Rikosseuraamusalan ammattietiikka nojaa oikeudenmukaisuuteen ja normaalisuusperiaatteeseen. Pohdittaessa Rikosseuraamusalan etiikkaa tarkemmin, on havaittava virkamiesetiikan vaikutukset suhteessa vankeihin. Virkamiesetiikka voidaan kuvailla erityisesti virkamiesten ja viranomaisten etiikaksi, jota säädetään eritasoisilla normistoilla. (Litmanen, 2004, 15.)

Ammattietiikan ymmärtäminen opinnäytetyötä tehdessä on varsin moninaista ja ongelmallista, koska ihmisen arvot ja vastuu omista ratkaisuista eivät ole ainoastaan yksilöllisiä. Ne eivät aina muodostu yksilön oman tahdon mukaan. Ammattietiikan voidaankin sanoa olevan yksilön keinotekoinen sosiaalinen ympäristö, joka muodostuu erilaisista sopimuksista ja normeista. Näitä normeja on noudatettava yhteiseen päämäärään pyrittäessä. Rikosseuraamusalan yhteisö ja organisaatio pitää sisällään arvoja, joita yksittäisen työntekijän on noudatettava. Ammattietiikan sanotaan selittävän eri ammattien asemaa ja suuremmissa mittakaavassa koko organisaation tehtävää yhteiskunnassa. Lisäksi ammattietiikan voidaan sanoa oikeuttavan tietyn ammattikunnan toimintaa. Näin

ollen on varsin tärkeää, että ammattieettinen malli on oikeudenmukainen ja läpinäkyvä. Oikeudenmukaiseen ammattieettiseen malliin kuuluu se, että yksilö ei joudu ristiriitatilanteeseen omien arvojensa ja ammatin sisäisten vaatimusten välillä. (Airaksinen 1993, 19-20.)

Perusajatuksena ammattien oikeutuksessa on se, että ammattikunnan edustajat ovat saaneet valtuutuksen yhteiskunnan jäseniltä, toimia yhteisesti hyväksytyjen arvopäämäärien mukaisesti. Auktoriteettiasema saavutetaan toimittaessa ammatin sisällä hyväksytyjen arvopäämäärien mukaan. Rikosseuraamusalalla tämä asema sisältää vallankäyttöä ja vastuuta. Oman edun tavoittelu ei kuulu eettisesti vastuulliseen virkamiestoimintaan. Juuri tämä seikka on tärkeä havaita tehdessä opinnäytetyötä Rikosseuraamusalan sisällä. Tutkiessa vankien opiskelua tutkintavankilassa, on tarkoin mietittävä tutkielman toteuttamiseen liittyviä eettisiä seikkoja. Rikosseuraamusalan ammattikunnalle on luotava ”ammatin eettinen koodi”, jonka avulla vastuu kysymykset muokataan periaatteiksi. Ammatissa toimivan virkamiehen on noudatettava arvoideologiaa. Vain näin toimittaessa voidaan oikeuksia ja auktoriteettiasemaa pitää perusteltuna. (Airaksinen 1993, 23 - 28.) Mitkä periaatteet ohjaavat toimintaa Rikosseuraamusalalla? Kauppisen (2002, 21) mukaan arvot edustavat organisaation etiikkaa. Arvot kertovat organisaation toimintatavoista ja uskomuksista. Normien tulisi vastata työyhteisön arvopohjaa. Toisin sanoen arvojen voidaan katsoa tulevan ennen normeja. Normien tehtävänä ovat arvojen toteutumisen luominen käytännön työtehtävissä. Arvojen toteutumista on pystyttävä mittaamaan. Mittaamisen avulla arvot saadaan noudattamaan organisaation tavoitteita. (Kauppinen 2002, 21.) Edellä mainitut periaatteet ovat usein varsin vaikeita havainnollistaa. Näenkin arvokeskusteluiden ongelmaksi niiden määrittelemättömyyden. Alla oleva käsittekartta pyrkii määrittelemään nämä periaatteet.

(Kauppinen 2002, 20)

Ammattietiikan reflektointiin liittyy olennaisesti eettisten ongelmien tunnistaminen opinnäytetyön edetessä. Tutkielman tekijällä tulee olla tarvittava määrä herkkyyttä tunnistaa oman opinnäytetyönsä ongelmakohdat. (Eskola & Suoranta, 1998, 60.) Siksi oikean tutkimustavan valinta on usein suuri haaste. Tutkimustulosten tulkitseminen ja luotettavien tulosten saavuttaminen ovat tutkimustavan valinnan ohella opinnäytetyön rakentumisen keskiössä. Millaisia eettisiä valintoja tutkielman tekijän on noudatettava? Haastateltavalla on oikeus päättää itseään koskevien tietojen käsittelystä (Henkilötietolaki 1:3). Haastatteluun pyydetyllä on valinnanvapaus suostua tai olla suostumatta tutkimukseen. Tutkijan oikeuksiin taas kuuluu ns. tieteen vapaus, joka ei kuitenkaan tarkoita, että hän voisi rikkoa haastateltavan perusoikeuksia ja yksityisyyden suojaa. (Kuula 2006, 86-87.) Ihmisen perusoikeudet on otettava huomioon tutkielmaa tehtäessä. Käytännössä, tutkielman kohderyhmään kuuluvalta henkilöltä, on saatava henkilökohtainen suostumus haastatteluun. Olosuhteet on pyrittävä luomaan sellaisiksi, että realistinen ja vapaaehtoinen suostumus on mahdollista (Kuula, 2006, 146). Erityisesti edellä mainittu seikka oli otettava huomioon sellaisten tutkintavankien kohdalla, joilla oli ollut kurinpidollisia ongelmia aiemmin. Haastattelijan ulkoasu vaikutti eettisiin kysymyksiin tutkielmaa tehtäessä. Virka-asu oli niin sanoen neutraloitava, jotta vastaajat eivät kokisi vastaamista pakolliseksi. Myös luottamuksellisuus on huomioitava tutkimusaineistoa käytettäessä.

Rikosseuraamusalan opinnäytetöissä tutkimusluvan myöntää Rikosseuraamuslaitos, joka ohjeistaa opinnäytteen tekijää tutkimusaineiston luottamukselliseen käsittelyyn. Arkaluonteista tietoa käsitellessä luottamuksellisuuden vaatimus on ymmärrettävää. Teemahaastattelusta saatujen tietojen on pysyttävä vain ja ainoastaan tutkielman tekijöiden tiedossa. Vaitiolovelvollisuus tarkoittaa sitä, että tutkimuksen kohteesta ei saa luovuttaa ulkopuoliselle osapuolelle tietoja muuhun kuin tutkimukselliseen tarkoitukseen. Tutkielman avulla saadut salassa pidettävät tiedot, eivät saa olla perusteena vankia koskevassa päätöksenteossa. Toisin sanoen valvonta, - ja rangaistustoimenpiteisiin tietoja ei saa käyttää (Kuula 2006, 90-95). Haastatteluun osallistuvilla on syytä kertoa, mihin tarkoitukseen tietoa kerätään. Laadin haastattelukysymykset niin, että vastaajat pysyivät anonyymeinä. He eivät joutuneet ilmoittamaan arkaluonteisia asioita, koskien rangaistuksen täytäntöönpanoa. Tutkielman aineisto oli vain tutkijan käytössä eikä sitä luovutettu eteenpäin. Turvasin opinnäytetyöni luottamuksellisuuden myös siten, että kyselylomakkeissa ei vaadittu kirjaamaan haastateltavan nimeä. Vastaajan tunnistettavuus tutkielman tekijälle säilyi kuitenkin koko prosessin ajan.

12 POHDINTA

12.1 HAVAINTOJA TUTKIELMAN LUOTTETAVUUDESTA

Arviointitutkimuksen luotettavuus on perustuttava tieteellisiin tutkimuskriteereihin. Täyttääkseen nämä kriteerit, tutkimuksen tekijällä on oltava laaja-alainen asiantuntemus tutkittavasta aiheesta. Tutkimuksen aiheuttamiin muutoksiin ja näiden vaikutuksien arviointiin liittyy moninaisia ongelmia. Erityisesti Rikosseuraamusalan tutkimuksissa korostuu vaikuttavuus ja sen toteen näyttäminen. Tutkimuksen on oltava täsmällinen, mitattavissa oleva ja läpinäkyvä. Rikosseuraamusalan arviointitutkimuksissa on pääasiassa kuvattu määrällisten muutosten sijasta muutoksia vankien asenteissa ja kognitiivisissa taidoissa. Näillä muutoksilla on pyritty kuvaamaan erilaisten interventioiden vaikutuksia. Yleisin ja tärkein kuvattu muutos lienee uusintarikollisuuden määrä vapautumisen jälkeen. (Rantanen, 2009, 11-20.)

Tutkintavankien opiskelun aloittamisen motiiveja sekä opiskelun vaikutuksia on erittäin vaikea näyttää toteen. Mistä tutkintavankeudessa aloitettu tai kesken jääneiden opintojen jatkaminen kertovat? Johtuvatko ne yhdestä interventiosta tai tekijästä? Tuskinpa. Vielä vaikeampaa on havaita opiskelun vaikuttavuus uusintarikollisuuden kannalta. Ensimmäiseksi olisi löydettävä kausaalisuhde oletetun syyn ja seurauksen välille. Mikä on toimenpiteen vaikutus uusintarikollisuuden esiintymiseen, verrattuna siihen, ettei toimenpidettä ole tehty ollenkaan? Olennaista on ottaa huomioon yksilöt, jotka valikoituvat tutkimuksen kohteeksi. Tutkielmaani varten haastateltu joukko edustaa vain Vanv:n itsenäisesti opiskelevia tutkintavankeja, ei koko vankipopulaatiota. Tutkielman otoksen pieni lukumäärä: kuusi (6) vankia ja kolme (3) työntekijää, ei anna yleistettävissä olevia lopputuloksia, mutta kertoo yhtäläisyyksistä tutkintavankilaympäristössä opiskelevien kesken.

12.2 HENKILÖKUNNAN NÄKEMYKSIÄ ITSENÄISESTI OPISKELEVISTA TUTKINTAVANGEISTA

Aiemmat opinnot näyttivät vaikuttavan nykyiseen vankilaopiskelun aloittamiseen. Useat vangit eivät opiskele vankilan ulkopuolella, mutta vankilassa itsenäinen opiskelu on nähty hyvänä ajankäyttö mahdollisuutena.

”Harva vanki opiskelee siviilissä, mutta vankilassa yritetään opiskella. Ei ole yhtä tyypillistä vankiopiskelijää. Oman näkemykseni mukaan ensikertalaiset aloittavat opiskelun useammin kuin monikertaiset vangit.” (H1)

Vankilahenkilökunta suhtautui itsenäiseen vankiopiskeluun varsin positiivisesti. Tutkintavankeuden kesto nähtiin suurena ongelmana. Neuvonta ja ohjaus ovat ensisijaiset toimet liittyen vankien opintoihin tutkintavankeusaikana. Vangin halu opiskella olisi selvitettävä jo tulohaastattelun yhteydessä. Toisaalta Vanv:n yliasutus asettaa omat rajansa opiskelun järjestämiselle. Vanv:n vangeista yli 40% on ulkomaalaisia ja vuosittain vankilaan saapuu vankeja yli 40 maasta (<http://www.vantaansanommat.fi/Uutiset/Paivan-Puheenaihe/Joka-toinen-Vantaan-vanki-tulee-ulkomailta>).

Henkilökunnan voimavarat ovat kohdistettu tutkintavankeuteen liittyviin seikkoihin sekä vankikuljetuksiin, joten vankien opintojen tukeminen jää varsin vähäiseksi. Opiskelevien vankien yleisin ja yhdistävä ominaisuus katsottiin olevan aktiivisuus. Aktiivisen opiskelijan nähtiin saavan ajatukset pois vankeuteen liittyvistä asioista. Tätä kautta tutkintavankeuden suorittaminen koettiin helpottuvan. Vankityön marginaalinen lukumäärä koettiin omalta osaltaan aktiivisuutta vähentävänä seikkana. Vankien koulutuspuutuminen nähtiin myös opiskelua heikentävänä tekijänä. Ilman lisäresursseja vankien opiskelumahdollisuuksien parantaminen on mahdotonta. Yliasutuksen vuoksi kuormitetun henkilökunnan vaikuttamismahdollisuudet vankien opiskelua kohtaan ovat varsin rajatut.

12.3 MIKSI VANKI OPISKELEE?

Aution ja Hautamäen (1991, 66) mukaan vankiopiskelijat voidaan jakaa neljään ryhmään opiskelun koetun merkityksen perusteella. Ensimmäisenä he mainitsevat intensiiviopiskelijan. Hänelle opiskelu on tärkeintä juuri siinä elämäntilanteessa. Hänellä on suhteellisen selvät tulevaisuuden suunnitelmat, joihin liittyy myös siviilissä opiskelu. Intensiiviopiskelijan paneutuminen vankilassa opiskeluun näkyy muun muassa rakentavana opiskeluolosuhteiden kritiikkinä. Toinen ryhmä on rikoskierteen katkaisijat. Heidän tulevaisuuden suunnitelmiinsa kuuluvat muutkin asiat kuin opiskelun jatkaminen. Näitä muita suunnitelmia ovat esimerkiksi perhesuhteiden ylläpitäminen, asunnon ja työn hankkiminen. Vankilassa

opiskellen "kierteen katkaisija" parantaa selviytymisen edellytyksiään siviilissä. Opiskeleminen merkitsee hänelle sivistyksen lisäämistä sekä henkistä tukea, jonka avulla säilyy toive paremmasta tulevaisuudesta. Kolmas ryhmä on rangaistusajan hyödyntäjät. Heille opiskelu merkitsee hyvää tapaa suorittaa vankeusrangaistus. He kokevat määrätynlaista tyytyväisyyttä edistyessään opinnoissa. Hyödyntäjä näkee vankilassa opiskelun hyödyllisempänä kuin vankityön. Opiskelusta on hänelle hyötyä vankilassa ollessa, mutta ei välttämättä tulevaisuudessa. Neljäs ryhmä on oleilijat. He opiskelevat, koska vankilassa on pakko tehdä jotain. Opiskelu on heille vain vankityön vaihtoehto. Tutkimuksen mukaan opiskelevien vankien motivoituminen opiskeluun opiskelun alkuvaiheessa ei ole kovin hyvä, mutta opiskelun edetessä motivaatio kasvaa. (Autio & Hautamäki 1991, 66-71.)

12.4 OPISKELUN ESTEET TUTKINTAVANKILASSA

Opiskelua voivat vaikeuttaa useat tekijät. Vanv:ssa suurin opiskelua vaikeuttava tekijä on tutkintavankeusaika, joka kestää keskimäärin 3kk. Vangin oikeusasioiden käsittelyn ollessa kesken vankilan ulkopuolinen opiskelu on mahdotonta tutkinnallisten eristysten vuoksi. Vangin tyytyessä käräjäoikeuden tuomioon hänen vankistatuksensa muuttuu tutkintavangista vankeusvangiksi. Siviilissä kesken jääneet peruskouluopinnot, lukio-opinnot tai ammatilliset teoriaopinnot on mahdollista suorittaa vankilassa, jossa vankeusvanki suorittaa rangaistuksensa. Opintomahdollisuudet vaihtelevat vankiloittain. Käytännössä opiskelun aloittaminen tutkintavankeusaikana on varsin harvinaista. Vankien ajatukset tutkintavankeusaikana kohdistuvat pääasiassa alioikeuden pääkäsittelyyn ja sieltä mahdollisesti tuomittavaan vankeusrangaistukseen, joten opiskeluasioita ei useinkaan mietitä vielä tässä vaiheessa. Ajatuksia opiskelun aloittamisen suhteen voi toki ilmetä vangin valittaessa alioikeuden päätöksestä hovioikeuteen. Usein pitkään vievän hovioikeuden päätöksen odottaminen voi herättää opiskelumotivaation.

Tutkintavankilasta johtuvia esteitä opiskelun aloittamiselle löytyy varsin runsaasti. Tutkintavangit kokevat, että heiltä tietoisesti estetään ryhmämuotoinen opiskelun aloittaminen. Useimmiten vankilan järjestyksestä ja turvallisuudesta vastaavat virkamiehet koetaan estäviksi tekijöiksi. Myös vankilan johto ja opintoasioista vastaavat virkamiehet saavat oman osansa kritiikistä. Tutkintavankilan henkilökunnan asenteet opiskelua kohtaan koetaan kielteisiksi. Vankien siirtoa eri osastoiden ja vankiloiden välillä kritisoidaan varsin yleisesti.

Tutkintavankien mielestä esteet ovat keinotekoisesti järjestettyjä, mutta käytännössä asia ei näin ole. Tutkintavankien koulutustarpeita ei huomioida tarpeeksi, koska tutkintavankilan ensisijainen toiminnan tavoite on rangaistuksen täytäntöönpano ja tutkintavankeuden turvaaminen. Tutkinnalliset eristykset sekä tutkintavankeuslain toteutuminen ovat ensiarvoisen tärkeitä. Pakkokeino, - ja tutkintavankeuslain toteutuminen edellyttää tutkintavankien varsin tarkan erillään pidon. Näin ollen vain akuuteimmat asiat voidaan ottaa työskentelyn kohteeksi. Suunnitelmallinen tukitoimien järjestäminen on varsin vaikeaa. Lisäksi pikainen ja ennalta arvaamaton oikeuskäsittelystä vapautuminen luo omalta osaltaan tunnetta valmistelemattomasta vapautumisesta.

Vankeuden alkuvaihe, tutkintavankeus, on nähtävä yhtenä osana vankeusrangaistuksen kokonaisuutta. Se ei ole irrallinen ajanjakso, jolloin tukitoimet voidaan unohtaa kokonaan. Päin vastoin, tänä aikana tulisi alustavasti kartoittaa mahdollisen vankeusrangaistuksen suuntaviivat. Vuositasolla tutkintavankeja on vankiloissamme noin 1900. Heistä puolet vapautuvat tutkintavankeusajaksi, joko kokonaan tai siten, että he odottavat vankilan ulkopuolella jatkokäsittelyn alkamista. Käytännössä yksi suurimmista ongelmista lienee se, että vankia ei kutsuta sijoittajaysikköön. Syynä kutsumattomuuteen on sijoittajaysikköiden ruuhkautuminen. Näin ollen vanki ei pääse kiinni tavoitteelliseen rangaistusajan suunnitelman (Ransun) mukaiseen toimintaan. (Rikosseuraamusviraston monisteita 2008, 25, 28 - 29.)

Tutkintavankilan ulkopuolella järjestettäviin opintoihin vangeilla ei ole mahdollisuutta osallistua. Opintojen järjestäminen toteutuu asteittain. Tuomion alkuvaiheessa vangin omista tarpeista lähtevä ja vankilan sisällä tapahtuva koulutus on mahdollista. Tutkintavankilassa tukitoimien mahdollisuudet ovat rajalliset. Tutkintavankilan koulutus-, kuntoutus-, - ja sosiaalityösektorin (KKS) henkilökunta voi ainoastaan ohjeistaa ja neuvoa vankia, heidän pyytäessään tietoa koulutusmahdollisuuksista. Toki luotuja viranomaisyhteistyön verkostoja voi käyttää tarvittaessa. Varsinkin silloin kun tutkintavanki yllättäen vapautuu.

Käytännössä tutkintavangin ja vankeusvangin ero opiskeluasioissa on suuri. Vankeusvangin opiskelumahdollisuudet ovat kiinni vangista itsestään ja vankilakohtaisesta koulutustarjonnasta. Vankila ei juurikaan esteitä aseta. Vankien kannalta ongelmana on se, että kaikkea koulutusta ei ole kaikissa vankiloissa. Toiseksi ongelmaksi näen Rise:n vuosittaisen opiskelutavoitteen riittämättömyyden koskien Vantaan vankilaa. Tavoitteiden ja taloudellisten resurssien ollessa matalat, ei uusia kursseja järjestetä. Lisäksi tutkintavankien

opiskelumotivaation puute on este opiskelulle. Vankeusvankien kohdalla opiskelun motivaationa on yleensä vankityön välttäminen. Motivaationa saattaa myös olla siirto paremmalle osastolle tai avolaitokseen. Jatko-opiskelun kannalta olisi hyvä, että vangin motivaatio opiskelua kohtaan säilyisi. Vankilassa tutkinnon suorittaneet vangit pärjäävät paremmin siviilissä kuin opiskelemattomat, koska opiskelu lisää vastuunottamisen kykyä sekä opettaa hyödylliseen ajankäyttöön. Myös arjen perustaitoja parantamalla, voidaan pyrkiä rikoksettomaan elämänhallintaan. Ikävä kyllä tutkintavankilassa ei ole riittäviä resursseja tukea vankeja tarvittaessa määrin, koska miltei kaikki voimavarat menevät rangaistuksen täytäntöönpanoon. Tutkintavankeuden lyhyt kesto sekä lyhyt tuomio luovat omalta osaltaan haasteita vankiopiskelulle. Tutkintavankien opiskelumahdollisuudet ovat kuitenkin järjestettävä soveltuvin osin, niin kuin koulutuksesta yleisesti säädetään (Metsola, 2010).

12.5 KEHITTÄMISEHDOTUKSET

Tutkintavankilassa ei juurikaan ole mahdollista suorittaa yleissivistäviä, ammatillisia tai muita opintoja. Haastatteluihin osallistuneet vangit kokivat tarpeelliseksi joustavan ja jokaisen yksilöllisen elämäntilanteen huomioivan opiskelumahdollisuuksista tiedottamisen. He kokivat tarpeelliseksi saada jo tutkintavankeusaikana lisätietoa perusopetuksen ja lukion oppimäärän sekä ammatillisten opintojen suorittamisesta. Osallistuminen ammatillista koulutusta edeltävään, valmentavaan ja kuntouttavaan opetukseen ja ohjaukseen koettiin myös tärkeäksi. Tavoitteelliseen tutkintavankeusaikaan kuuluu olennaisena osana erilaisista opintomahdollisuuksista tiedottaminen. Usein tämä tiedottaminen jää erittäin pienimuotoiseksi, koska resurssit kohdistuvat rangaistuksen täytäntöönpanoon ja tutkintavankeuteen liittyviin seikkoihin.

Tutkintavankeusaika tulisi nähdä yhtenä osana rangaistusajan suunnitelmaa. Olisi tarpeellista kartoittaa jo tutkintavankeuden alkuvaiheessa, mitä suunnitelmia tutkintavangilla on opiskelun suhteen. Nämä suunnitelmat voitaisiin kirjata vankitietojärjestelmään (Vati), josta ne olisivat myöhemmin helposti löydettävissä. Tämä vähentäisi myös rangaistusajan suunnitelman tekijän työmäärää, koska osa tarvittavista tiedoista olisi jo kartoitettu. Tarkempien suunnitelmien tekeminen tarkentuu kuitenkin vasta rangaistusajan suunnitelmaa tehtäessä sijoituslaitoksessa. Alustava suunnitelma tulisi toteuttaa jo tutkintavankeusaikana, koska koulutuksen tulee olla rangaistusajan suunnitelman mukaista toimintaa. Opiskelijavalinnat tulee perustua rangaistusajan suunnitelmiin. Koulutuksen järjestävä oppilaitos hyväksyy opiskelijan kurssille.

Opiskelijaksi ottamisen kriteerit pitää täytyä, jotta oppilaitos voi hyväksyä opiskelijan kurssille (esimerkiksi perusopetuksen päättötodistus tai sitä vastaavat tiedot/taidot ovat edellytyksenä toisen asteen lukio- tai ammatilliselle koulutukselle). Avolaitoksissa järjestettävillä kursseilla voidaan ottaa vain vankeja, jotka saavat siirron avolaitokseen tai ovat siellä jo. Lisätietoja koulutusmahdollisuuksista tulisi kertoa hyvissä ajoin. Vankilan opinto-ohjaaja tai muut vankilan opintoasioista hoitavat virkamiehet ovat tärkeässä roolissa myös tutkintavangin opintoasioita pohdittaessa. Pitäisikö varsinaiset opiskelusuunnitelmat kartoittaa jo tutkintavankeusaikana? Nykyisin näin ei tehdä, joten tavoitteellinen tutkintavankeusaika ei toteudu, koska virkamiesten työn kohteena on rangaistuksen täytäntöönpano. Toisaalta voidaan kysyä: Mikä on tutkintavankeusajan tärkein tehtävä? Se ei ole tutkintavangin opiskeluasioiden järjestäminen vaan tutkintavankeuden turvallinen täytäntöönpano ja oikeuskäsittelyn turvaaminen.

13 LÄHTEET

Painetut lähteet

Airaksinen, T. 1993. Ammattien ja ansaitsemisen etiikka. Helsinki. Yliopistopaino

Autio, S. & Hautamäki, T. 1991. Opiskelijana vankilassa. Vankeinhoidon koulutuskeskuksen julkaisuja. Helsinki. Valtion painatuskeskus. VAPK - kustannus.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 4.painos. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.

Hintikka, A-M., Husu, M., Kontiola, P., Valkama, A. 2008. Lukiryhmän ohjaajan opas. Rikosseuraamusalan käsikirjoja.

Kauppinen, T. 2002. Arvojohtaminen. Keuruu. Otavan Kirjapaino Oy

Kempas, M. 1992. Vankien koulutus. Euroopan neuvoston suositukset. Vankeinhoidon koulutuskeskuksen opetusmoniste. Helsinki. Hakapaino.

Kokkonen, E. 2007. Työllistääkö aktivointi? Vaikuttavuusanalyysi havainnoivassa tutkimuksessa. Tilastotieteen pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto.

Koski, L. & Miettinen, K. 2007. Vangit koulutuksessa. Selvitys vankien koulutukseen osallistumisesta, oppimisvalmiuksista ja -strategioista sekä opetuksen laadusta. Rikosseuraamusviraston julkaisuja.

Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka. Tampere. Vastapaino.

Laki rangaistusten täytäntöönpanosta. Viitattu 25.4.2010.

Litmanen, I. 2004. Vankeinhoitotyön arvot ja periaatteet. Laurea ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.

Mäki, M. 2008. Vankien opiskelu vuonna 2007. Vankeinhoidon tulostinja. Vankitoiminnot ja turvallisuus. Rikosseuraamusviraston monisteita.

Opetushallitus. 2003. Arviointiraportti. Vankilaopetus. Suljetut laitokset.

Pakkokeinolaki. Viitattu 25.4.2010.

Perusopetuslaki. Viitattu 10.4.2010.

Rantanen, T. (Toim.) 2009. Kuntoutus, vaikuttavuus ja kehittäminen. Näkökulmia rikosseuraamusalan työn kehittämiseen. Edita Prima Oy.

Rikosseuraamusviraston monisteita. 2008. Rikosseuraamusalan asiakaskunta, työprosessit ja kuntouttaminen. Työryhmän mietintö.
<http://www.rikosseuraamus.fi/uploads/z9ghz.pdf>. Viitattu 25.4.2010.

Salo, H. 2006. Lukivaikeus on sosiaalinen riski. Lukemisen ja kirjoittamisen vaikeudet suomalaisilla miesvangeilla. Pro gradu- tutkielma. Turun yliopisto, psykologian laitos.

Suominen, E. 1981. Vankeinhoidon historia. Katsauksia vankeinhoidon kehitykseen. Helsinki: Wsoy.

Tuomi J. & Sarajärvi A. 2006. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä. Gummerrus Kirjapaino Oy.

Tutkintavankeuslaki. Viitattu 25.4.2010.

Vankeinhoidon vuosikertomus. 2008. Oikeusministeriön julkaisu.

Vankeinhoitoasetus. Viitattu 25.4.2010.

Vankeuslaki. Viitattu 22.3.2010.

Vankilaopetuksen strategia vuosille 2008-2012. 2007. Rikosseuraamusvirasto.

Vankien koulutuksen ja vankilakirjastojen kehittäminen. 1977. Oikeusministeriön vankeinhoito-osaston julkaisu. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

Painamattomat lähteet

Seppälä, A. 1984. Kiven sisässä. Helsingin Sanomat. Sivut: 29-32.

Vantaan vankilan toimintakertomus. 2003.

Luennot

Metsola, L. 16.3.2010. Ajankohtaista vankilakoulutuksessa. Opetushallitus. Rskk:n auditorio. Vantaa.

Internet-lähteet

Opetusministeriön internet sivut.
<http://www.minedu.fi/opm/koulutus/lainsaadanto/41.html>. Viitattu 20.3.2010.

Opintoluotsin internet sivut.
<http://www.opintoluotsi.fi/puimuri/artikkelit/sivu.asp?id=195>. Viitattu 15.3.2010.

Vankeinhoidon internet sivut. <http://www.vankeinhoito.fi/4819.htm>. Viitattu 24.5.2010.

Vantaan sanomat. <http://www.vantaansanomat.fi/Uutiset/Paivan-Puheenaihe/Joka-toinen-Vantaan-vanki-tulee-ulkomailta>. Viitattu 21.10.2010

LIITE 1 KYSELY OPISKELEVILLE VANGEILLE

KYSELY VANV:N OPISKELEVILLE VANGEILLE

nro 1.

Nimi (voi jättää pois):

Mieti kokemuksiasi viimeisen vuoden ajalta.

Palauta kyselylomake osastosi vartijalle oheisessa vastauskuoressa.

(Vastaa ympyröimällä oikea vaihtoehto)

Oletko a) nainen   b) mies

Olen opiskellut siviilissä ennen vankilaan saapumista

a) kyllä   b) en

Vastaa seuraaviin väittämiin merkitsemällä rasti (x) asiaa kuvaavan väittämän

kohdalle:

1 = täysin samaa mieltä

2 = jokseenkin samaa mieltä

3 = jokseenkin eri mieltä

4 = täysin eri mieltä

	1	2	3	4
1. Opiskelu tutkintavankeusaikana lisää valmiuksiani saada töitä / koulutuspaikka vapautumisen jälkeen.				
2. Tutkintavankeusaikana on tarjolla tarpeeksi opintomahdollisuuksia.				
3. Yksilölliset opintosuunnitelmat on otettu huomioon koulutusta suunniteltaessa.				
4. Uskotko rangaistusajan suunnitelman tukevan opiskeluani vankeusaikana.				
5. Koen opiskelun hyödylliseksi tutkintavankeusaikana.				
6. Opiskelevaa vankia arvostetaan vankiyhteisössä.				
7. Aiempi opiskelu tukee opinnoissa pärjäämistä.				
8. Omatoiminen opiskelu tutkintavankeusaikana on hyödyllistä.				
9. Opiskelu vankilassa on helpompaa kuin vankilan ulkopuolella.				

LIITE 2 AJANKOHTAISTA VANKILAKOULUTUKSESSA:
KOULUTUSPÄIVÄN OHJELMA

Ajankohtaista vankilakoulutuksessa

Aika: tiistai 16.3.2010 klo 9–15.30

Paikka: Rikosseuraamusalan koulutuskeskus – RSKK
Vernissakatu 2 A, 01301 VANTAA

8.30-9.00 Ilmoittautuminen ja tulokahvi

9.00-9.15 Tilaisuuden avaus

9.15 – 9.45 Vankilaopetuksen ajankohtaisia asioita Opetusministeriön
kannalta
Ylitarkastaja Tarja Koskimäki, Opetusministeriö

9.45–11.00 Vankilakoulutuksen eri muodot
Aikuiskoulutus ja oppisopimuskoulutus (opetusneuvos Lea
Lakio, OPH)
Valmentava koulutus / valmistava koulutus (asiantuntija Liisa
Metsola, OPH)

Tauko

11.15–12.30 Uudet tutkintojen perusteet ja opetussuunnitelmat
(asiantuntija Liisa Metsola, OPH)

12.30–13.30 Lounas

13.30–15.15 Ajankohtaista romaniopetuksessa (erityisasiantuntija Eine
Lillberg, OPH)

15.15–15.30 Koulutuspäivän yhteenveto- ja loppukeskustelu

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN

LIITE 3 MINISTERIKOMITEAN SUOSITUS NO R (89) 12

VANKILAKOULUTUKSESTA JÄSENVALLOILLE

1. Kaikilla vangeilla tulee olla pääsy koulutukseen, joka muodostuu luokkahuoneaineista, ammatillisesta koulutuksesta, luovasta ja kulttuuritoiminnasta, liikuntakasvatuksesta ja urheilusta sekä kirjastopalveluista.
2. Vankien koulutuksen tulisi olla samanlaista kuin samanikäisille ryhmille suunnattu koulutus vankilan ulkopuolella, ja vankien opiskelumahdollisuuksien kirjon tulisi olla niin laaja kuin mahdollista.
3. Vankilakoulutuksen tulee pyrkiä kehittämään ihmistä kokonaisuutena ottaen huomioon hänen sosiaalinen, taloudellinen ja kulttuurinen yhteytensä.
4. Kaikkien vankilajärjestelmän johdossa ja hallinnossa mukana olevien tulisi helpottaa ja tukea koulutusta niin paljon kuin mahdollista.
5. Vankilassa tapahtuvalla opetuksella ei tulisi olla alempi status kuin vankilassa tehtävällä työllä eikä vankien tulisi menettää taloudellisesti tai muutenkaan osallistuessaan koulutukseen.
6. Vankeja tulisi kaikin tavoin rohkaista osallistumaan aktiivisesti ja monipuolisesti koulutukseen.
7. Tulisi laatia kehittämisohjelmia takaamaan, että vankilan kouluttajat omaksuvat asiaankuuluvat aikuiskoulutusmenetelmät.
8. Erityistä huomiota tulisi kohdistaa niihin vankeihin, joilla on erityisiä vaikeuksia lukemisessa ja kirjoittamisessa.
9. Ammatillisen koulutuksen tavoitteena tulisi olla yksilön laaja kehittyminen, mutta samalla pitää silmällä muutoksia työmarkkinoilla.
10. Vankien tulisi päästä hyvin varustettuun kirjastoon ainakin kerran viikossa.
11. Vankien liikuntakasvatusta ja urheilua tulisi rohkaista.
12. Luovalle ja kulttuuritoiminnalle tulisi antaa erityisasema, koska nämä toiminnot antavat vangeille mahdollisuuden kehittää ja ilmaista itseään.
13. Yhteiskunnalliseen koulutukseen tulisi sisältyä tekijöitä, jotka auttavat vankia selviämään jokapäiväisestä vankilaelämästä ja samalla helpottavat paluuta yhteiskuntaan.
14. Aina kun mahdollista, vankien tulisi voida osallistua vankilan ulkopuoliseen koulutukseen.
15. Kun koulutus tapahtuu vankilassa, ulkopuolisen yhteisön tulisi olla siinä mukana niin paljon kuin mahdollista.
16. Vankien jatkokoulutusmahdollisuudet vapautumisen jälkeen tulisi varmistaa.
17. Määrärahojen, välineiden ja opettajavoiman saatavuus vankien asianmukaiseen koulutukseen tulisi varmistaa.

LIITE 4 EUROOPAN NEUVOSTON MINISTERIKOMITEAN SUOSITUS REC (2006) 2 JÄSENVALLOILLE EUROOPAN VANKILASÄÄNNÖISTÄ

Koulutus

28.1 Jokaisen vankilan on pyrittävä tarjoamaan kaikille vangeille mahdollisuus päästä koulutusohjelmiin, jotka ovat mahdollisimman kattavia ja täyttävät heidän yksilölliset tarpeensa ottaen samalla huomioon heidän toiveensa.

28.2 Etusijalla ovat vangit, joilla on puutteita luku- ja kirjoitustaidossa sekä laskutaidossa ja joilla ei ole perus- tai ammattikoulutusta.

28.3 Erityishuomiota on kiinnitettävä nuorten ja erityistarpeita omaavien vankien koulutukseen.

28.4 Koulutuksella on oltava sama asema kuin työllä vankilan päiväjärjestyksessä, ja vankeja ei tule saattaa epäedulliseen asemaan rahallisesti tai muutoin sen vuoksi, että he osallistuvat koulutukseen.

28.5 Jokaisessa laitoksessa on oltava kaikkien vankien käyttöön tarkoitettu kirjasto, jossa on riittävän monipuolisesti sekä viihteellistä että sivistävää aineistoa, kirjoja ja muita joukkoviestimiä.

28.6 Jos mahdollista, vankilakirjasto tulisi organisoida yhteistyössä paikallisten kirjastopalvelujen kanssa.

28.7. Vankien opetus on mahdollisuuksien mukaan: sovitettava yhteen maan opetus- ja ammattikoulutusjärjestelmän kanssa siten, että vangit voivat vapauduttuaan jatkaa opintojaan tai ammatillista koulutustaan ongelmitta; ja järjestettävä ulkopuolisten koulutuslaitosten tuella.

Vankeusvankien koulutus

106.1 Järjestelmällisen opetusohjelman, johon kuuluu myös työtaitojen koulutusta ja jonka tavoitteena on parantaa vankien yleistä koulutustasoa sekä heidän mahdollisuuksiaan elää vastuuntuntoista ja rikoksetonta elämää, on oltava keskeinen osa vankeusvankien päiväjärjestyksiä.

106.2 Kaikkia vankeusvankeja on rohkaistava osallistumaan opetus- ja koulutusohjelmiin.

106.3 Vankeusvankien koulutusohjelmat on suunniteltava arvioidun vankeusajan mukaisesti.

LIITE 5 HAASTATTELURUNKO (VARTIJA)

1. Millä tavoin aikaisemmat opinnot vaikuttavat vankilaopiskeluun?

---

2. Millainen on tyypillinen opiskeleva vanki?

---

3. Opiskelun vaikutus vangin käytökseen?

---

4. Kuinka vankilaopetuksen tavoitteet toteutuvat?

---

5. Vankien motiivit opiskeluun?

---

6. Kuinka vankien odotukset koulutuksesta otetaan huomioon?

---

7. Onko vankien opiskelu aina tutkintotavoitteista?

---

8. Opiskelun erot vankiryhmien kesken?

---

9. Käyvätkö vangit opiskelemaan laitoksen ulkopuolella Vanv:ssa?

---

10. Kuka vastaa opiskeluasioista Vanv:ssa?

---

11. Mitä oppiaineita Vanv:ssa opetetaan?

---

12. Opiskelevan vangin asema muiden vankien silmin?

---

13. Missä tiloissa opetus tapahtuu Vanv:ssa?

---

14. Ovatko opettajat motivoituneet vankien opettamiseen?

LIITE 6 HAASTATTELURUNKO (RIKOSSEURAAMUSESIMIES)

1. Millaisia ominaisuuksia opiskelevilla vangeilla on?

---

2. Kuinka vankilahenkilökunta suhtautuu vankiopiskeluun?

---

3. Näetkö eroja Vanv:n ja muiden vankiloiden vankien opiskelussa?

---

4. Vankilaopiskelun ongelmat?

---

5. Miksi vanki opiskelee?

LIITE 7 HAASTATTELURUNKO (ERITYISOHJAAJA)

1. Kerro erityisohjaajan työn tavoitteista?

---

2. Kuinka oppimateriaalia on saatavilla?

---

3. Mitä aineita Vanv:ssa opiskellaan?

---

4. Opiskelijoiden pohjakoulutus?

---

5. Opintolupahakemuksia 2009 - 2010?

---

6. Montako opettajaa Vanv:ssa on?

---

7. Montako tuntia opetusta annetaan kuukaudessa?

---

8. Erityisohjaajan työtehtävät?
